

Csíz fűrdőbe utazók figyelmébe!

A Margit-nyaralóban azobók 1 koronától 6 koronáig, a Margit-penziónban külön szoba ellátás és kiszolgálattal elő- és utóévtől 3 kor. 20 fill., főévtől 4 koronától kaphatók. Levelek intézendők Margit-nyaraló avagy pensió felügyelőjéhez. Nem új épületek, tehát egészséges lakások.

Lábizzadás

kéz és lónáljak izadása ellen egyetlen biztos szer a 'Succia balzsam', megszüntet minden bűzös helyi izzadást a legrovidebb idő alatt. 1 üveg ára 2 kor. Postán székelyi Prágy Elemér gyógyszerész Úszód, Kalocsa mellett.

11148

Vezérszó: Minden darab szappan a SCHICHT névvel tiszta és ment káros alkatrészekből. Jótállás: 25,000 koronát fizet a Schicht György cég Auszsigban bárkinek, aki bebizonyítja, hogy szappana a 'Schicht' névvel valamely káros keveréket tartalmaz.

Schicht-szappan!

(„Szarvas“ vagy „Kulcs“-szappan.)

Megtakarít pénzt, időt és fáradságot. A ruhát kiméli és megóvja.

Mindennemű ruha és hófehér ruhát ad. mosási módszer részére A színeket emeli, fénylővé a legjobb és legolcsóbb. és világossá teszi.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan 'Schicht' névvel és a 'Szarvas' v. 'Kulcs' védjeggyel legyen ellátva.

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a 'STELLA'-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 K. ZOLTÁN BELA gyógyszerárban, Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sótátr-utca sarkán. 11186

ALASSA

féle valódi angol ugorkatej gyors és bámulatos hatású szépítő-szer.

Semmi ártalmas anyagot nem tartalmaz 2-3-szori bekénés után tiszta fiatal arczok lesz, szeplo, májfoltok, ráncok elminak és szépségüket megtarthatják, ápolhatják, növelhetik. Egy üveg ára 2 K. Ugorka-Crème 2 K. Pószékül: Balassa Kornél, Budapest-Erzsébetfalva.

SERAIL-ARCZKENŐCS,

Minden ártalmas alkatrész nélkül! az arczot tisztítja, fehériti és bárszönypühá teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill. Serail-szappan, Eper-szappan kítőnő toillet szappanok a kenőcs használatahoz. Serail-crème nappali használatra, Serail-ponder kiváló finom arczpor három színben, fehér rózsaszín és crème. Egy doboz ára 1 kor. Készíti ROZSNYAY MATYÁS gyógyszerár, Aradon, Szabadság-tér.

LUSER L.-féle turista tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem, szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindenemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalatik. Kéz-ponti szótküldési raktár: SCHWENK L., gyógyszerész MEIDLING-BÉCS. Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. - 1 doboz ára 1-20 kor. Vidékre 1-05 kor, előzetes bekládás mellett bérment. Magyarországi főraktár: 10329 Török József gyógyszer, Budapest, Király-u. 12. Andrassy-út 26.

1900. Párisi világhíallítás Grand Prix. KWIZDA FERENCZ JÁNOS

és kir. osztrák-magyar, román kir. és bolgár fejedelmi szállító, körgyógyszerész Bécs mellett Kornenburgban. KWIZDA-féle Restitutions-fluid osztr. és kir. szabadalmazott mosóvíz lovak számára. Egy üveg ára 2 kor. 80 fill. 40 év óta az udvari istállóban, a katonaság és magánosok nagyobb istállókban használatban van nagyobb elő- és utóerősítől, inak me-revségénél stb. az idomításnál kiváló munkára képesíti a lovakat. Kwizda-féle Restitutions-fluid csak a mellékelt védjeggyel valódi. Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve Főraktár Török József gyógyszerár, Budapest, Király-u. 12., Andrassy-út 26.

Sok millió előkelő urhölgy használja

a világhírű Földes-féle MARGIT-CREMET, mely zsírtalan, ártalmatlan s rögtön szépít. A Földes-féle MARGIT-CREME gyorsan és biztosan ható ártalmatlan szer szeplok, májfoltok, bőrthák, pattanások, kitéések s mindennemű bőrbaj ellen. A világ legdökélőbb hölgyei használják és elragadtatással beszélnék annak pártalan és csodás hatásáról. Egy tégely elhasznála után erői mindekit meg fog győződni. Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes bekládése után küldi a készítő: Földes Kelemen gyógyszer. Arad. Budapesti főraktár: Török József gyógyszer. Király-u. 12. és Andrassy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

Kitűnő minőségű utibőröndök kosarak, kizitáskák, toillet-táskák, női kalapbőröndök és bőrdizsműárak legnagyobb választékban

HELLER MÓR utóda bőröndösnél, 11713 Budapest, Károly-körút 3. sz. Képes árjegyzék vidékre ingyen és bérmentve.

Serravallo CHINA-BOR VASSAL erősítőszert gyengékedők, vöröszegények és lábhadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősítő és vérjavító szer. 11500 Kítőnő íz. Több mint 4000 orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegben 4 K 2.60, egész literes üvegben 4 K 4.80.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszert a

MELANOGENE fekete és barna színben. Ezen kítőnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajszát pár percz alatt feketére vagy barnára lefesteni. A szín állandó és a természetes szintől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. 11284 Ára 2 korona 80 fillér.

VASÁRNAPI UJSÁG

29. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JULIUS 22.

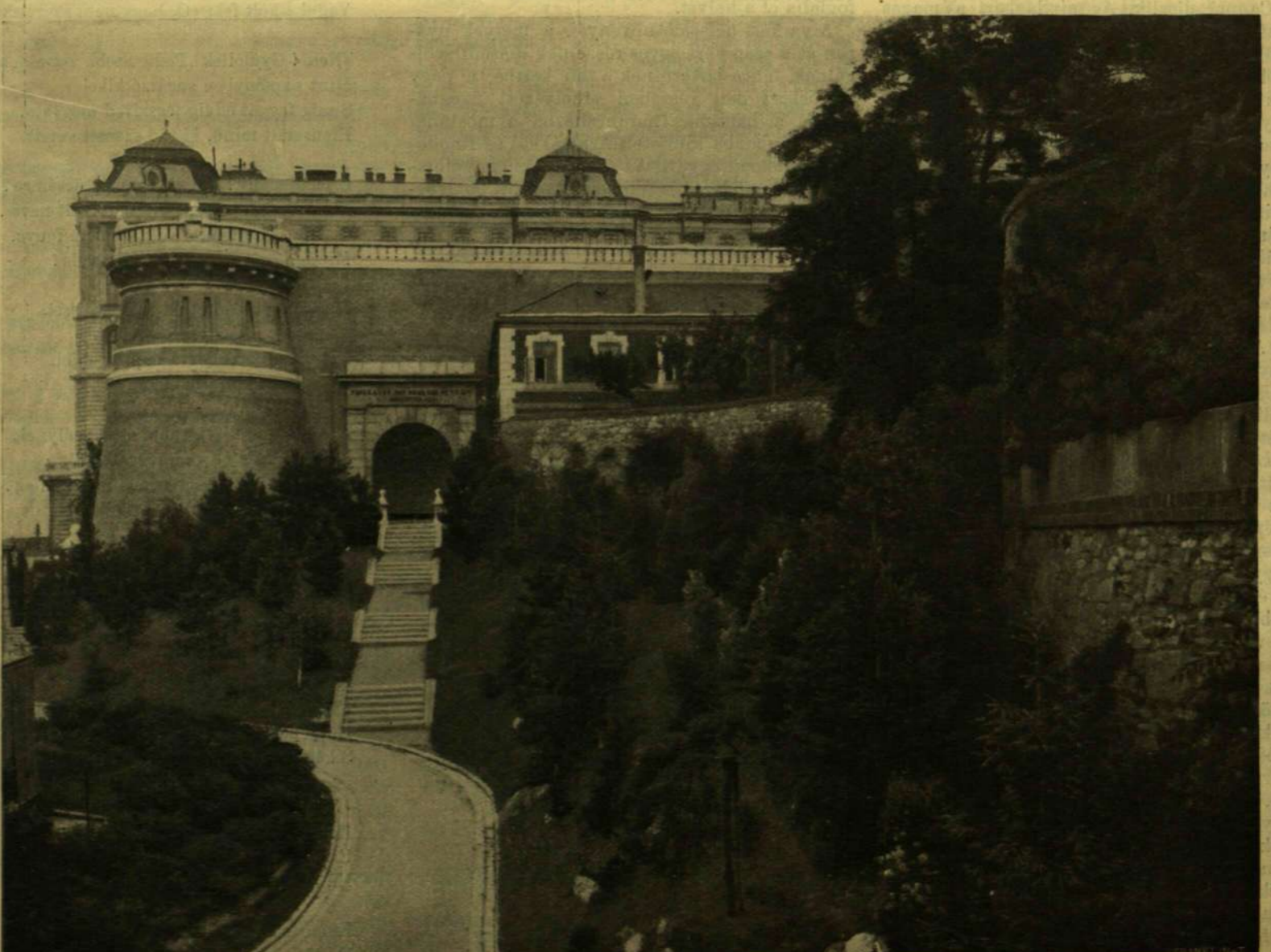
Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 10 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A 'Világkrónika'-val negyedévenként 80 fillérral több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is esatolandó.

A KIRÁLYI PALOTA KERTJE BUDÁN.

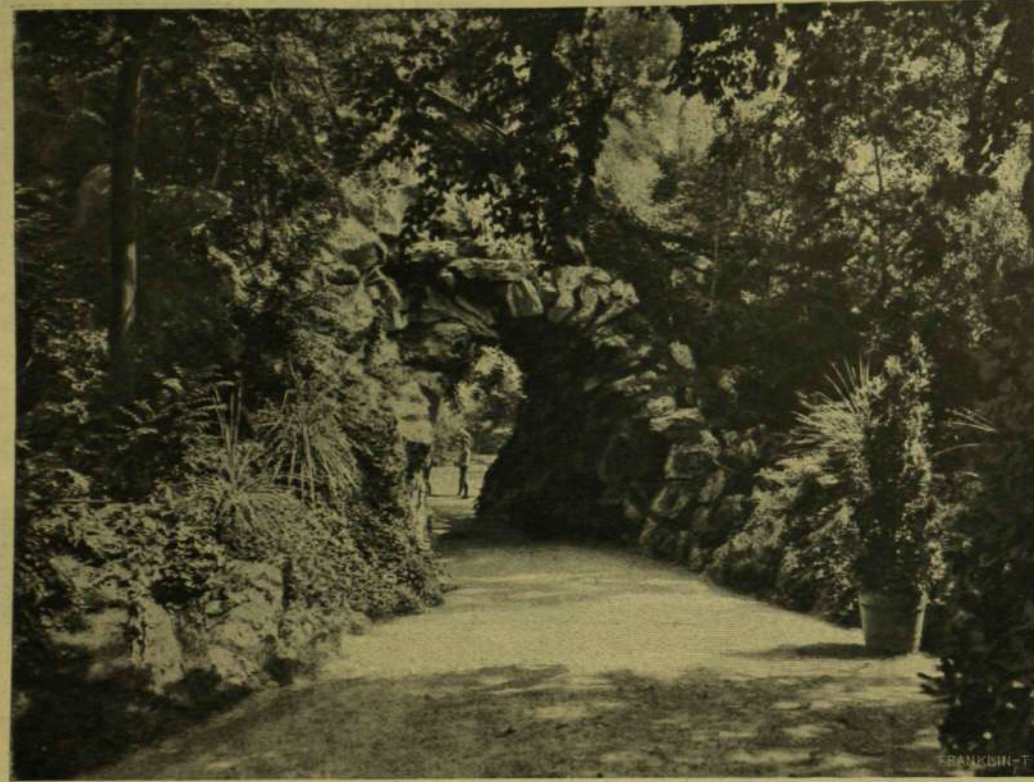
A budai királyi vár kertjében vagyunk. A mikor szemlélem a magyar királyi kertjét, különös, sajátos érzés fog el. A mit látok, az mind nagyban emlékeztet az 'esztergami éresek úrnak Lippai György hertzeg úr Nagy-ságának posoni kertjéről' 1664-ben írottakra, a miket megirt vala 'a Jesuiták rendin való Lippai János a' Nemes Magyar Nemzetnek közönséges hasznára'. Szemlélem a növényeket, érzem azt a főséges hatást, a melyet a művész-

ihlettel megáldott és munkálkodó kertész a leg-egyszerűbb anyaggal elérni képes és emlékezetem még messzebbre száll vissza, a multba, meglevenedvén előttem az, a mit a nagy Hol-lós Mátyás budai kertjéről mond krónikása, Bonfini, a 'Rerum Hungaricarum Decades' írója. 'A renaissance irányának képviselői kez-dik először nagyobb mértékben figyelni és él-vezni a természet szépségeit, Mátyás e tekin-tetben is teljesen kora embere volt. Mestere, Vitéz János ebben is jó példát mutatott neki. A renaissance műveltségének magaslatán álló

tudós főpap Esztergomban, érseki székhelyén két kert rendeztetett be, nyílt oszlopcsarno-kokkal és fedett folyosókkal. A mennyire ideje engedte, mindig kerü lakában tartózkodott, mert a Dunára nézett és gyönyörű kilátást nyújtott a kertek szépségeire, valóban oly hely, a mely kiválóan alkalmas a bölcselkedésre és elmélke-désre'. Mintha csak a mostani kert akarta volna jellemezni. Az a hatalmas másfél méter átmé-rőjű japáni ákác (Sophora japonica), a mely a magyar ház előtt terjeszti ki óriási ágait, talán

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERT. — RÉSZLET A SZŐLŐSKERTBŐL

A SZIKLACSOPT ÁTJÁRÓJA AZ ALSÓKERTBEN.

ban a bonczant, a belgyógyászatot, az ideggyógyászatot főtárggyá tenném. Az a családapa pedig, a ki nem ért a gyermekgyógyászat-hoz, egyenesen bűnös. Mert nemcsak magáért felelős.

Bacsonyai nem vette ugyan a dolgot nagyon komolyan, hanem azért szeget ütött a fejébe. Pár hét múlva aztán valami régi belgyógyászati kézikönyv akadt a kezébe. Eleinte kelletlenül forgatta, de végül egészen belemélyedt a tudóról szóló fejezetekbe. Akkor este történt. A harmadik elemista fia egész délután hancuzozott s a rendesnél is pirosabb arcczal jött haza. Bacsonyai elszontyolodva vizsgálta. — Milyen kékes fehér a foga. S a melle is mintha be volna esve egy kicsit.

— Vesd le csak a kabátodat, meg az ingedet, Pista — mondta neki.

A gyerek gyanakodva kérdezte:

— Mért?

— Csak vesd le!

A gyerek levetette, az apja pedig a melléhez nyomta a fülét, s hallgatózott.

A gyerek persze erősen lélegzett. Hisz egész délután hancuzozott. Hanem az eszébe sem jutott az apjának. Rémülten állapította meg, hogy tudóvész a fia. S ezentúl savó kurán élt a

A SZIKLACSOPT LÉPCSŐZETE.

LEGYZŐPÁLMÁK CSOPORTJA AZ ALSÓKERTBEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

gyerek. Pedig ki nem állhatta a savót. Úgy, hogy végül elég volt, ha csak látta s acsarkodni kezdett. De hiába, mindig belediktálták.

Aztán az tűnt fel Bacsonyainak, hogy a Jóska gyerek rengeteg kenyéret eszik. Még a tésztát is kenyérrel ette.

Sehogysé egészséges állapot — gondolta. — Itt gyomorrenyhesség lappang. — S eltöltötte a gyerektől a kenyéret. Az pedig hazulról kikopván, iskolatársaitól gombért, golyóért, színes üvegért cserélt kenyéret. A sokféle kenyér aztán csakugyan meg-megfektette a gyomrát.

Lassanként mind a nyolcz gyerekén felfedezett valami betegséget Bacsonyai s kurálta azokat is, a feleségét is. Magamagán hétféle halálos betegséget fedezett fel. Hogy szinte félt orvost hivatni. Végre is egy nagyhangú szanatóriumi hirdetésnek ült fel s felutazott családostul Pestre. A szanatóriumban rögtön tisztában voltak vele, hogy hipokondrista s meg lehet nyúzni.

Két orvos is vizsgálta őket. Hosszadalmas vizsgálásukkal, rettenetes latin szavaikkal, fontoskodó fejszóválásukkal, százféle kérdésükkel egészen kétségbejuttatták szegény Bacsonyait. Még azt is megkérdezték, nem született-e valamelyik gyereke halva?

Végül öt harmadmagával a szanatóriumban tartották, kijelentvén, hogy igazán csak nekik tudnak szorítani egy kis helyet, annyi a betegük, de nem akarják őket visszautasítani, mert iga-

zán a tizenkettedik órában jöttek, s nekik is van lelkiismeretük.

Az asszonyt a többi öt gyerekkel s vagy tizenöt-féle rendelvénynyel hazabocsátották.

*

Elmult tizenöt esztendő. Egy első osztályú vasuti kocsiiban két úr utazik. Az egyik szivarozik. A másik izog-mozog, végre megszólal:

— Bocsánatot kérek, hogy szólok, de nem állom a szivarfüstöt.

— Kérem, itt szabad. A nem dohányzók számára külön fülke van.

— Tudom, de tele van. Én meg tudóbajos vagyok.

— Kérem szépen, rendben van. Bár nagy áldozat, de betegekkel szemben mindig a legszívesebben meghozom. Tátrafüredre méltóztatik utazni?

— Oda.

— Én is azt hittem régen magamról, hogy tudóbajos vagyok. Az orvosok ugyan mondták, hogy kutya bajom, de én meg voltam róla győződve, mert örökösén orvosi könyveket búttam s azok félre vezettek. Végre meguntam az örökös kurát, s gondoltam, úgyse sokáig élek, legálább addig jól élek. S elkezdtem élni. Törődtem is a kurával! S most mégis itt vagyok és kutya bajom.

— Van valami abban, a mit uraságod mond. Az orvosi könyvek könnyen félre vezetik a lai-

kust. De én mégis azt mondom, hogy mindenki tanulhat belőlük, hogy mint éljen?

— Ej, lári-fárinak tartom! Bocsánat, nem akarom uraságodat sérteni. Szerintem éljen mindenki természetesen.

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Úgy, hogy kiki éljen, a mint neki jól esik.

— Nem egészen úgy van.

— Csak az én szerény véleményem. Világért sem erőszakolom másra. Hanem tudok idevonatkozólag egy adomát. Ha megméltóztatik engedni, elmondom.

— Nagyon örülnék. Telik az idő.

— Egyszer az orvosok statisztikai alapon akarták meghatározni, milyen életmód biztosít késő vénséget? Az egyik orvos is helyről-helyre járva, egyszer egy nagyon öreg embert kérdezgetett.

— Hány éves már, öreg?

— Hát bizony felül a nyolczvanon.

— S mit csinált, hogy ilyen jól bírja magát?

— Mit csináltam volna? A mit a többi ember.

— Ivott-e sok szeszes italt?

— Soha én, uram, egy kortyot se.

— Dohányzik?

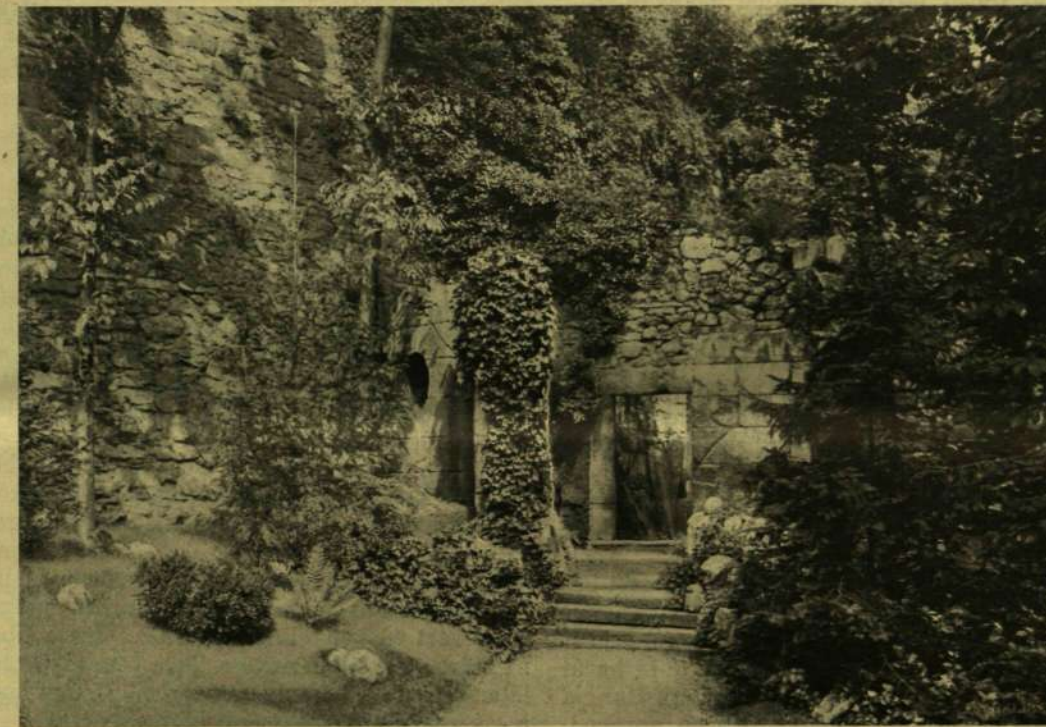
— Nem kenyerem nekem a dohány se.

— Azért ért hát kend ilyen késő kori!

— Az lehet uram. De ahol e a bátyám. Most is részegen fekszik. Ilyenkor estefelé már rendszeren be van rúgva. A pipa sem kopik ki a szá-

ÜTRÉSZLET AZ ALSÓKERTBŐL. ÁTJÁRÓ AZ ÖNTÖHÁZKERTRE.

RÉSZLET AZ ALSÓKERTBŐL: «A TÖRÖK SÍR».

dom, hogy az is számár volt, a ki először mondta uraságodnak, hogy orvosi könyveket olvasson. — Közben állomásra ért a vonat, s búcsúzkodva tette hozzá: — Na én helyben vagyok. Örültem a szerencsének. Úgyis olyan ismerős az uraságod arca, mintha már láttam volna valahol. De úgy látszik, eserbe hagyott az emlékezetem. Különb Kelenzei ügyvéd vagyok.

A másik nevetni kezdett:

— Szervusz pajtas. Azért tetszettél hát olyan ismerősnek. Na, te megadtad magadnak, hahaha! Én meg Bacsonyai vagyok.

MONTIJO EUGÉNIA.

Most már nagyon öreg asszony s ritkán hívja föl magára a közfigyelmet Montijo Eugénia, III. Napoleon császár özvegye. Egykor ünnepezt szépség, hatalmas császárné, az egész világ leg-többet emlegetett hölgye volt s ez egykori értékeiből nem maradt számára semmi. Öregség, hontalanság, teljes egyedülvalóság ma az örökös kísérői s ezeknek terhen nem sokat könnyít nagy vagyona sem, melyet trónvesztése után, szerencsés üzleti vállalatokkal szerzett. Szerep a világ folyásában nem jut már neki,

A NAGY VIRÁGÁGY «A SZÉLESKERT»-BEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

legfeljebb — ha némi hitelt lehet adni az udvarok árnyékában burjánzó szóbeszédnek — egy-egy fejedelmi házasság nyelvébenél segédkezhetik. Ismeretes dolog, hogy a spanyol király és Battenberg Ena hercegnő házasságának szerzését is neki tulajdonítja a fáma.

Most megint napirendre került Eugénia császárné neve, még pedig minket is érdeklő vonatkozásban. Ischlben meglátogatta kortársát, a mi királyunkat, kivel egykor, hatalma és dicsősége tetőpontján több ízben találkozott fényes fejedelmi pompa közbén. A pompa ezúttal elmaradt, a színhely nem fejedelmi palota, hanem egy nemzetközi sablonok szerint berendezett furdőbéli vendégfogadó s az egykori dicsőségéből csak emlékek maradtak. Egy minden tekintetben regényes, rendkívüli pálya emlékei: a homályból a trónra jutás, szédeltes társadalmi sikerek, óriási politikai befolyás, az aszsonyi cselszövés káprázatos sikerei a politikában, aztán a hirtelen szörnyű bukás egy nagy nemzet vesztével, családja tagjainak gyászos halála sorban egymás után — s végül a rideg, otthontalan öregkor egy elzárvaeszt élet befejezéséül.

Regénynél megkapóbb és gazdagabb váratlan fordulatokban e szép spanyol nő élettörténete, a kit Franciaország trónjáról emelt a sors, hogy aztán minden keserűséget megízleltessen vele, mely egy feleség és anya szívét érheti. Mert hiába volt nemes származása, a francia közvélemény sohasem bocsáthatta meg az egykori Montijo kisasszonynak, hogy valamikor kalandos ifjúkorát élte át egy nem valami szigorú elvű anya oldalán, mint ragyogó, ünnepezt szépsége minden divatos európai furdőhelynek, a kit lóháton, vidám kiránduló társaságban nem egyszer láttak, s a kiről tudták, hogy élénk, élvágyó temperamentuma nem mindig törődik az etikett korlátaival. Igaz, hogy később a pártiszony védelmére is meglehetősen túlozta e mende-mondák jelentőségét, de az tény, hogy III. Napoleon házassága ép ezek miatt még szűkebb családja körében sem talált kedvező megítélésre; őcsese Napoleon herceg nem csinált titkot Eugénia iránti ellenszenvéből, melyet különben ez is teljes szívvel viszonyzott s nővére, Matild hercegnő is csak nehezen nyugodott bele a császár választásába.

Pedig Eugénia mindent megtett, hogy maga iránt kedvezőbbre hangolja a közvéleményt. A Páris városa által nászajándékul felajánlott rendkívül értékes nyakéket szerényen visszatartotta azzal a kérelemmel, hogy az erre szánt pénzt fordítsák egy árvaház alapítására. Az esküvő napján a Notre-dame oltára előtt reszketve, sápadtan, csaknem felálultán dőben vissza a férje oldalán rá váró nagy felelősségtől. Mikor visszatérve, a Tuileriák erkélyéről bemutatták a népknek, a lelke nehezű emlékektől akkor is majdnem összeroskadva, azt a benyomást keltette, hogy mint nő igéző jelenléte, de semmi sem vall benne egy nagy birodalom uralkodónőjére.

Ebből az időből származó arcképei bármily szépek is, mégis tökéletlenül tükröztetik vissza lényének varázsát. Arczbőre rendkívül finom volt, szép metszésű vonásai majdnem átlátszóknak tetszettek, mint az alabástrom. Ragyogó, szelid nézésű szemei gyönyörű kékek voltak, hajának színe csodás, mint a napsugárban tündöklő arany, mely, sőtét gesztenyeszín árnyalattal. Fogai tökéletesek, arca bájoló, remek nyaka és fejhordozása igazán királynői.

Kezdetben az új világ, mely megnyílt előtte, a ragyogás, az élvezetek magokkal ragadták. Mindent csak kívánnia kellett, hogy elérje. Az udvari hintót, melyen kamarásai, udvarhölgyei, fullajtárjai nagy kíséretével kikocsizott, a tomboló nép hízlegése vette körül, dobok peregették és fegyverek csörrentek össze tisztelgve, midőn a katonák sorfalai közt elhaladt. De a szeszélyes spanyol leány hamar beleúnt az udvari élet üres ragyogásváiba. Az angolos nevelés, melyben felnőt, érezte vele, hogy arany kalitkában van s mindenfelől az etikett pedáns formasságai korlátozzák. Régi barátait példás lelke egész melegével, a lényét jellemző fesztelenséggel szerette volna körülvenni, de az udvari szokások, állásának disze nem engedték ezt s hallania kellett nem egyszer férje és az udvaroncok szigorú gánacsait. Bár nem volt bigott, mint a hogy sokan hitték, de szerette pontosan végezni ajátoskodásait. Amde nem lehetett

jelen egyetlen vasárnapi misén se a nélkül, hogy nagy boszúságra egész sereg bábész ne fogta volna ostrom alá látésővével, kíváncsian kísérve minden mozdulatát s számbavéve még azt is, hogy hány keresztet vet.

Még kellemetlenebb megpróbáltatások várták Eugéniát nyilvános szereplésénél. Az előkelő legitimista hölgyek sohasem ereszkedtek le odáig, hogy fogadásain megjelenjenek, mi több, az új napoleoni arisztokrácia hölgyeinek zavara és ügyetlensége, melylyel hosszú uszályos ruháikban mozogtak, valóságos gúny és neveltség tárgya volt a St. Germain negyed régi nemességénél. Ennek dacára a toillettkben üzött luxus minden képzelhető felülmúlt, mert a hosszú uszályokat, melyekben csak kevesen tudtak a felkapaszkodott világ tagjai közül járn-kelni, meghajolni és leülni, csakis udvari alkalmaknál használhatták. Ehhez járult a várakozás kényelmetlensége is, míg valaki a császári pár elé juthatott, s a farszószerű ceremóniaság, mely ezt kísérte. Mindez azt eredményezte, hogy az udvari fogadások egyre ritkábbak és kevésbbé látogatottak lettek. A mit a történeti arisztokrácia veleszületett komoly kötelességének ismert, egy öröklő dinasztia előtt, az most csak felesleges és feszélyező formasságnak tetszett, mely alól mindenki igyekezett kibújni.

Igy aztán mind egyhangúbban alakult a császárné élete. Fél tizokor kelt, fél tizenkettőkor elköltötte a császárral reggelijét, kettőkor jöttek udvarhölgyei, a kik Párisban otthon háltak, az udvar vidéki tartózkodásainál azonban egymást kellett felváltaniok s ez idő alatt a palotában voltak kötelesek tartózkodni. Hiába tün-tette ki a császárné közülök egyiket a másik felett, azért mindannyival szemben a rangelsőbséget volt kénytelen szem előtt tartani s nem válogathatta ki közülök azt, a kit jobban kedvelt. Nap nap után kikocsizott azzal a hölgy-gyel, a kit állása feljogosított arra, hogy a császári hintóban foglaljon helyet s nap nap után órákig volt kénytelen hajlongani a tömegnek. Majd jött az ebédre való átöltözködés s utána az unalmas estélyek, melyekben senkinek sem volt szabad engedély nélkül leülni. Eugénia kivétel nélkül megadta ezt az engedélyt a nőknek, de a férfiakra nem volt szabad ezt kiterjesztenie, tiltotta az etikett. Így aztán a hölgyek körben ültek, míg mögöttük fáradtan álldogáltak az urak, türelmetlenül várva az estély végét, a midőn az utolsó távozó szoknya suhogása után kimerülten dőltek el a szőfákön.

Ezek az estélyeken a császár keveset beszélt s ha szólt, ezt az ő lágy, behizelgő hangján tette. Annál keresettebb élénkséggel csevegett Eugénia, mintegy érezve, hogy ő rá hárul a kötelesség a fagyaszto unalmat elűzni. Hangja azonban bántó ellentétben állt szép arczával, kemény spanyolos torokhang volt, s a franciázt, bár folyékonyan, de idegen akcentussal beszélte.

Hogy ez estélyek unalmát némileg enyhítsék, minden lehető gikondoltak. Egy nap a császárné hírtelen azt vette észbe, hogy csinált virágokat készít. Késő este kilencz óraker szalasztották a kamarást az ehhez való eszközökért. Mások a cserépfestés láza jött a császárnéra, a ki pedig a világ legszebb keramikai gyűjteményének volt birtoklában. Ezt a szeszélyt is rögtön ki kellett elégíteni. Azután felolvasásokat indítványoztak. De mit olvassanak? Valaki a «Jene Eyre» című regényt ajánlotta. A császárnénak ez tetszett, de a császárt rendkívül üntatta. Elővették hát Josephust és a zsidók háborúit. Ez meg a császár figyelmét kö-tötte le, ellenben Eugénia ásitott mellette, úgy hogy utóljára is belátták, hogy így semmire sem lehet menni.

Általában Napoleon császárt jobban szerették az udvarnál, mint a szeszélyes, ingerlékeny Eugéniát. Pedig ő nem tehetett erről, nevelése el volt hanyagolva s szellemi foglalkozások iránt nem bírt érzékel. Gyűlölte a zenét, a szépművészeteket nem szerette s a Théâtre Français legjobb darabja sem szórakoztatta. Szívesen kereste volna fel a kisebb színházakat, a hol legalább megnevethették volna. De az efféle mulatság méltóságán alóli volt, s azért nem igen élvezhette. Ha bált adott, a termeit megtöltötte tömeg alig engedte meg, hogy az első négyest végigtáncolja s a termeken végigsétáljon. A francia arisztokrácia büszke elzárkózása arra kényszerítette, hogy ünnepélyeinek

dúsgazdag idegenek, orosz, román, amerikai előkelőségek által kölcsönöztesen vonzerőt. Ezek pedig csak öltözékeik rendkívüli fénye által kelthettek feltűnést. Így vált a luxus élet-szükségletté a második császárság udvaránál, a melyért Eugéniát annyira gánacs érte, s pedig — tegyük hozzá — részben igazságtalanul, mert Eugénia otthoni toilletteje fölöttébb egyszerű volt mindig, csak nyilvános alkalmaknál szeretett választékosan öltözködni és pedig rendszeren könnyű, álomszerű túll- és gázzsövetekbe, melyek azonban, bár nem voltak oly drágák, mint a Bourbon-hercegnők nehéz csipkés, himzéses toillettejei, de mert csak egyszerű voltak viselhetők, óriási összegekbe kerültek. Ebben az izlésében aztán mindenki Eugéniát akarta után-ozni, minek következtében minden bálon rengeteg értékű toillettek mentek tönkre. A férjek természetesen zugolódtak s Eugéniát okolták az örült tékozlás előidézésével.

A császárnénak három szobalánya, vagy öltöztetőnője volt. Az első köztük egy spanyol nő, Pepa, a ki már trónrajutása előtt szolgálatában állott. Egy tiszthez ment később nőül s mint társaságbeli hölgygyel bántak vele. Hintó állott rendelkezésére, mikor úrnője számára bevásárlásokat tett s a saint-denisi iskola két lány-növendéke segített neki. A császárné ruhatárát minden három hónapban újították fel s ekkor a kiselejtett ruhanelemek Pepa és a két nővendék között osztották fel.

Sajátságos, hogy Eugénia gyermekét sem vitte soha magával kikocsizásainál, a mint az pl. Viktória angol királynőnek volt szokása. Nem a szülői szeretet hiánya volt ennek oka, hanem Eugénia önkénytelenül érezte annak szükségét, hogy a császár becézgető szeretetét fia iránt némileg ellensúlyozza. Így aztán a gyermek hamar megtanulta, hogy «a mama mindenre nemet mond, de a papa igent».

Megtörtént, hogy a császárné olykor engedelmét kapott férjétől arra is, hogy inkognito lopó-zzék ki a palotából. Ez rendszeren esténként történt s ilyenkor Eugénia fekete parókát tett föl s kék szemüveget, egyszerű fekete selymruhá-ját valamelyik hölgyétől kölcsönözte s így átöltözte, kíséretével órák hosszat bolyongott a boulevardokon s gyermekes örömmel szemlél-gette a kirakatokat.

Közben magánélete is mind boldogtalanabbá lön. III. Napoleon szeszélyei nem ismertek korlátozást. De Eugénia legkevésbbé sem tartozott azon túró, szenvedő nőalakok közé, kik férjeik minden ballépése előtt szemet húnyanak. Félte-kenysége kínos jeleneteket rögtönzött, melyek a császárt végkép elidegenítették. Még jobban megrázta egyetlen nővére, Alva hercegnő ha-lála. Egészsége komolyan megrendült, úgy hogy a császár jónak látta egy időre Skóciába en-gedni őt utazni. Az ürügy az volt, hogy valami híres orvost keres föl, de valósággal csak a család élet feldúlt békéjét akarták leplezni.

Visszajövet mintegy kiengesztelésül III. Napoleon mindinkább kezdte beavatni nejét poli-tikai terveibe, melybe való befolyása pedig később oly végzetesnek bizonyult. A compiégnéi s fontainebleau-i zajos ünnepélyek is meg-megismétlődtek estelen kölkekezéseikkel, az öltö-zésekben kifejtett, minden mértéket meghaladó pompával, melyre Eugénia adta a példát, de egész családok fizették meg romlásukkal. A meg-hívások egy hétre szóltak, de erre az időre tizenöt toillette volt kötelező. Sokan betegség színleléssel vonták ki magukat. De a kik el-mentek, azok számára Eugénia a legkülönbö-zőbb társasjátékokat rendeztette, mint pl. a szembekötősdí, bujósdi, mely alkalommal minden illendőség korlátai leomlottak. Szép és ka-czér nők kérkedtek, hogy a szembekötősdínél a császárt bajuszon fogták, és nagykövetek leányai tévedtek a bujósdinál a császár magánzóiba.

Éles ellentétben állott e környezettel a «vörös herceg» szent életű neje, egy igazi királynő, Klotild hercegnő, a kit 17 éves korában áldozott fel a politika számítása egy mindenkitől gyűlölt férjnek. Mindenki sajnálta a jobb sorsra érdemes olasz királynőt a rom-lott udvar közepette, melyben szűzies tisztasá-gal ragyogott ártatlansága, s mindenki el volt ragadtatva önkéntelen bonmotjától, melylyel oly találóan vonta meg a párhuzamot önmaga és a császárné közt, midőn ennek kérdésére, hogy nem farszjáték-e az udvari ceremóniák, azt felelte: «Oh nem, hisz én szokva vagyok

hozzájuk. És midőn mégis elkövetkezett az idő, hogy önként visszavonult az erkölcsstelen udvar-tól s Palais Royali magányába zárkózott, Páris utcai népe azzal mutatta ki hódolatát ritka erőnevei iránt, hogy kétes nők társaságában a boulevardon végigrobbogó férjének utána kiál-totta: «Eljén Klotild hercegnő!»

Ez volt a nép ítélete a császárság bűneiről, melynek még drámaibb kifejezést adott akkor, mikor III. Napoleon nimbusza végkép szétfosz-lott. Eugénia, mint tudjuk, a szedáni csatavesz-tés után állítottokban menekült s egyedül amerikai fogorvosra önfeláldozásának köszönhető életét. Ugyanakkor pedig Klotild hercegnő lassú ügétessel hajtattott ki a Palais Royalból s az emberek némán, kalaplevéve üdvözölték.

EGY MAGYAR TALÁLMÁNY SIKERE KÜLFÖLDÖN.

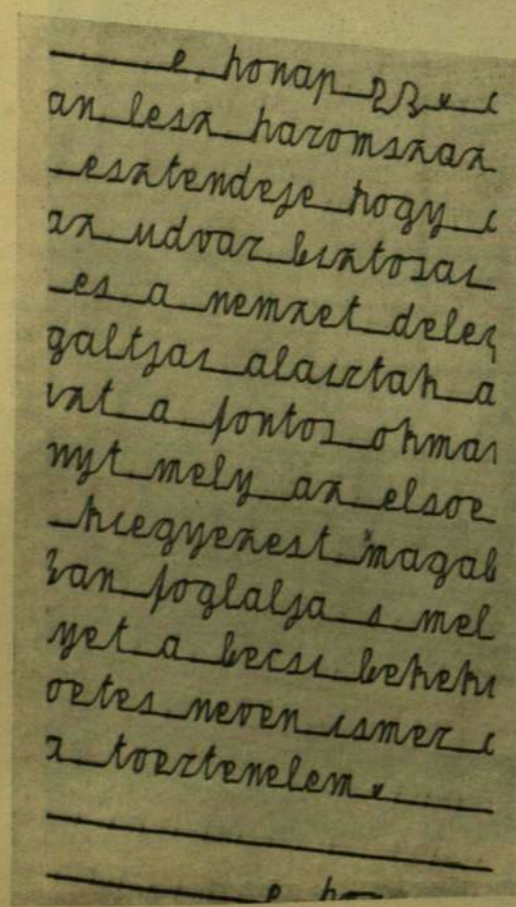
A Pollák-Virágh-féle gyorstávíró, mely a legközelebbi években oly nagy elismerést és erkölcsi sikereket ért el mondhatni az egész művelt világon, immár a gyakorlati megvaló-sulás terére jutott. Világforgalomba való hozat-alára Párisban, a legelső pénzemberek közül Sociéte Générale De Télégraphie Rapide de Systéme Pollák-Virágh czimen szindikátus ala-kult 1.000.000 frank teljesen befizetett alap-tókével.

Ez talán az első magyar találmány, a mely hamisítatlan magyar jellegével érvényesülni tudott a külföldön. Mert hiszen voltak nekünk világgforgalmi, s világhírű felfedezéseink, a melyek itt születtek e hazában, de ezek mire a világgforgalomba kerültek, már annyira ki volt-forgatva magyar jellegükből, hogy még magyar eredetüket is kétségbe vonták s utóbb elfelejtették.

A gyorstávíró azonban kezdetől fogva mind-végig megőrizte magyar jellegét, mert felfe-dzői nemcsak genialis tehetségek, de minden izükben a legjobb magyar hazafiak is, kik kezdetől fogva mindvégig előtérbe helyezték a találmány magyar voltát és sohasem engedték sem nyugat-európai, sem amerikai bemutató körútjok alkalmával, hogy akár a lapok, akár a közös konzulátusok őket osztrákoknak ne-vezéék.

A művelt nyugati államok fővárosai közül csak Bécs volt az, hová találmányuk bemutatás-ára meghívást nem kaptak a gyorstávíró feltalálói. Pedig legnagyobb részben bécsi pén-zen létesült, a mennyiben Silberstein S. bécsi bankár adta hozzá legelőször is Pollák Antal-nak a szükséges anyagi támogatást.

Nem kaptak meghívást Bécsbe még akkor sem, midőn a nyugat-európai városokon ki-

MAGYAR SZÖVEGŰ TÁVÍRAT.

POLLÁK ANTAL, A GYORSTÁVÍRÓ FELTALÁLÓJA, GÉPEI KÖZT.

vül New-York, Chicago, — sőt Pétervár is óhajtott látni csodálatos gyorsasággal dolgozó távívó-gépeiket, sőt még akkor sem, midőn II. Vilmos német császár is egész család-jával s vezérkarának egy részével megtekint-tette a találmányt.

A felfedezők egyike Virágh József, e genialis tehetségű gépészmérnök pár év előtt fiatalon, alig 33 éves korában hirtelen jött vakbélgyulad-ás következtében elhunyt.

Sok szép remény szálott vele a sirba, ki nemzetét s ezzel a világot meg sok hasznos találmánnyal volt hivatva gazdagítani. Terveit társával Pollák Antallal együtt készítette, s e téren az elsőbbség az utóbbit illeti meg. A gyorstávíró is tisztán az ő eszméje volt s a gyakorlati érvényesítésnek is már felújtán volt, mikor megismerkedett Virághgal, kinek különösen gyakorlati szakismeretei útján csakhamar be-fejezésre került a gyorstávíró.

A francziák látták be legelőször, mily nagy jövője van a gyakorlati életben a gyorstávívó-nak, s társaságot alakítottak annak a világgorga-lomba való bevezetésére.

Pollák Antal feltaláló hazánkfiát hívták meg műszaki igazgatónak. Így az erre leghivatottabb, a felfedező fogja bevezetni gyorstávíróját az életbe, az egész világ hírszolgálatába.

A gyorstávíró gépei tulajdonképpen három részből állanak: az első lyukasztó, vagy perforáló készülék, a mely majdnem ugyan, mint egy írógép s kezelése is nagyon hasonló hozzá. Ez egy papírszalagot bizonyos nagyságú és hely-zetű lyukacsokkal lát el, a mint ezt egyik ké-pünk mutatja. Minden betűnek, más elhelyezésű lyukacsok felelnek meg s hogy az egész bárki által könnyen olvasható legyen, e perforált be-tűkkel egyidejűleg a gép nyomtatott betűket is ír.

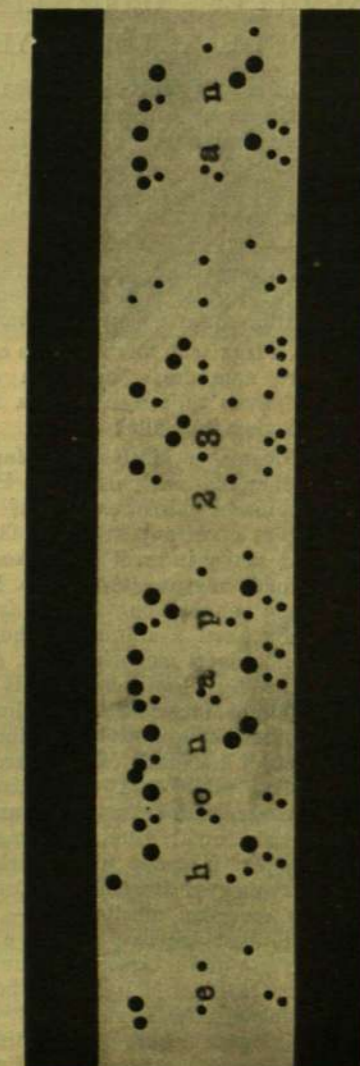
Midőn készen van a szalag, melyet bárki ott-hon is elkészíthet magának, ha ily gépje van, reá jön a perforáló gép mellett álló felvívó ké-szüléknek egy gyorsan forgó hengerére s annak forgása következtében azon tova csúszik és pe-dig a hengerre reá fekvő két fémseprűcske kö-zött, hol a henger és a fémseprűcske a villamos áram közvetítői lévén, az átlukasztott papír-szalag következtében a lyukgatás helyein az áramkör záródván, a mely aztán a vezető hu-zalok segítségével a leadó állomáshoz jut. Ott a ké-pünkön látható harmadik gép, azaz a leadó készülék van, melyben az áram két érzékeny telefonlemezt hoz rezgésbe, a mely rezgések egy erősen megvilágított kicsiny fémtükör se-gélyével, egy tova mozgó fényérzékeny papírral göngyölt hengerre vettetnek s azon ezek érzé-kítve, mint szépen olvasható betűk a gép által magával előhivatnak, megszártatnak s egy forgó henger segélyével a gépből kitolatnak. Ezáltal a

sürgönyön készen áll, a kezelő egyénnek csak el kell vágnia s a küldőnczcel rendeltetése helyére juttatnia.

A kész sürgönyöket az itt közlött képek mutatják, szép olvasható írással, a mint ezt maga a gép eszközli, de minden ékezet nélkül.

A kezelő egyénnek alig van itt valami teen-dője, különösen ha a perforált szalagot is már készen kapja s e könnyű kezeléssel is már 50.000 sőt még több szót lehet e gépek útján továbbítani egy óra alatt, holott most a leg-ügyesebb két távírás felette megerőltető mun-kával sem képes többet, mint 500 szót leadni ugyanezen idő alatt.

Már ez is mutatja roppant előnyét a gyors-

LYUKGATOTT TÁVÍRÓ-SZALAG BETŰKKEL.

ÚJVILÁGKERT.

távíróknak a jelenleg alkalmazásban lévő gépek felett, ha most még ehhez vesszük, hogy a jelenlegi forgalomnak tiszterese mellett is elég a huzaloknak tizedrésze s a személyzetnek alig egy negyede szükségeltetnék a mostani távirati forgalomnak a tiszteresére, akkor már ezekből is belátjuk, mily mérhetetlen idő- és pénzmeztakarítást hoz az emberiségnek két jeles hazánkfiának e nagyhorderejű találmánya.

És ha már innen tőlünk nem indulhatott ki világhódító útjára e kiválólag magyar találmány, legalább kívánjuk, hogy mentül előbb a szülőföldre is kerüljön e csodagépekből egynehány, vagyis hogy legalább nagyobb forgalmú városaink e hazánkban született táviró útján kerüljenek összeköttetésbe egymással.

Vozáry Pál.

MIÉRT NEM LETT MARÓCZY ELSŐ AZ OSZTENDEI SAKKVERSENYEN?

A sakk-értő közönség izgatott érdeklődése kísérté az oszteni sakkverseny minden mozzanatát és mindenki szorongással várta a kitiűnő magyar mesternek, Maróczy Gézának győzelmét. Nem csoda, ha a verseny eredménye sok csalódást okozott Maróczy híveinek, a kik az utolsó pillanatig váltig bizakodtak a győzelmében.

Azonban annak, hogy Maróczy ezen a versenyen a második helyre szorult, nem a véletlen az oka és az ő második díja korántsem jelenti azt, mintha a játékereje csak a legkisebb mértékben is csökkent volna. Bizonyára nem lesz érdektelen elárulni ennek okait, — olyan kulisszatitkokat, a melyekről csak a Maróczyhoz közelállók tudnak.

Maróczy, az óvatos, a mértékletes Maróczy, a kiről soha sem lehetett elmondani, hogy kimerült, vagy elfáradt volna a sakkasztól, a ki mindig pihent erővel ment a versenyekre, most fáradtnak érezte magát. Ő maga is erről panaszkodott. Az amerikai tartózkodás nagyon elfárasztotta. Maróczy tudvalevőleg még ennek az évek az elején Amerikába utazott azzal a szándékkal, hogy *Laskerrel* a világbajnokságért megmérkőzzék. Azonban ezt a mérkőzést eddig még nem lehetett megtartani és hosszadalmas tárgyalások, sok huza-vona után ez év októberére halasztották. Mivelhogy ezek a tárgyalások lassan haladtak előre, Maróczy engedett az amerikai sakk-körök meghívásának és alkalmat adott az amerikai sakkzókknak arra, hogy az ő csodálatos talentumát mindenféle megnyilatkozásában csodálják. Nap-nap után mérkőzött az erősebb sakkzókkkal egyes játszmákban; összemérte erejét az összes amerikai mesterekkel — és mint ismeretes, mindeniket legyőzte — és e mellett még szinte nap-nap után fárasztó szimultán-előadásokat kellett tartania. Egyszerre harminc-negyven ellenféllel vette fel a küzdelmet, — azonban nem a tábla megtekintése nélkül, mint a szerezésnél jár *Pillsbury*, — a mi rendkívül gyors áttekintő-képességet, szédítő gyorsaságú agymunkát kíván meg. Így aztán nem csoda, ha ez a nap-

nap után való megfeszített szellemi munka kissé megviselte Maróczyt és nem csoda, ha valamelyest fáradtnak is érezte magát. Ezen a fáradtságon kívül még a folytonos szimultános is befolyással volt a magyar mester játékerejére, mert hiszen a szimultán-játék valamelyes könnyedséget kíván meg.

Ez a könnyedség a versenyeken föltétlenül kárhozatos és Maróczy eddigi verseny-játszmáiban nem is akadhatunk a nyomára. A föltétlen biztonság, hajszálnyi pontossággal megállapított tervek a jellemző vonásai Maróczy játszmájában föl lehetett fedezni valamelyes, szinte a föltétlenséggel határos könnyedséget, a mi teljesen idegen vonás a magyar mester játékmodjában. Ez a könnyedség volt az oka egy-két játszmája elvesztésének, így például annak, a melyet Duras ellen vesztett.

A fáradtságnál egyéb oka is van annak, hogy Maróczy játéka sok játszmában nem volt olyan erőteljes, a milyent nála megszoktunk. Maróczy ugyanis fiatal házasságot kötött és csak nemrégiben tudta meg, hogy egy kis gyermekkel több van a világon s ez az övé Feleségétől, gyermekétől, ott-honától távol, messze földön tudta meg, hogy apa. Nem csoda, ha elfogta a családja utáni vágyakodás és fölzavarta a lelkivilágát. Elvesztette a nyugalomát, melyre pedig egy sakkmesternek annyira szüksége van. Ki tudja, hányszor esett meg vele, hogy nehéz, fáradságos küzdelem közben, a mikor elmerült a tervek tömkelegébe, — a lelke hazaszállt s látta a bősében rugdalózó kis gyermeket s megérezte a feleségnek a férj után való vágyódását. És ilyenkor fejesővalva mondogatták a játékát figyelők: «Maróczy kissé figyelmetlenül játszott.»

... Ilyen okai voltak annak, hogy Maróczy nem lett első. A közönség, a mely valamelyes elégedetlenséggel fogadta a verseny eredményét, ezeket a sorokat olvasva, bizonyára el fog csodálkozni azon, hogy ilyen körülmények között a bámulatos tehetségű, nagy tudású mester olyan szép eredményt tudott elérni. Hiszen kis híja, hogy ezen a versenyen is a mesterek élére nem került. Bizakodva hiszem, hogy ezeknek a soroknak az elolvasása után fogják csak Maróczy nagy tehetségét igazában megismerni és értékelni tudni.

J. J.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ LÉPŐSŐJE AZ ÚJHOLLANDI NÖVÉNYEKEL A KÖZÉPKERTBEN.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

A HÉTRŐL.

Az igazolvány. A kövesdi ember sehogyse akarta megérteni, mért kelljen neki bélyeges papírosra kiállított bizonyáglevelét váltani arról, hogy született, mikor még nem volt a világon élő ember, a ki születés nélkül jött volna a világra. De ezt a mi korunkat nem is hiába hívják a papíros korszakának. Semmit se hisznek el az embernek, ha levele nincsen róla és — főként nálunk Magyarországon — jóformán semmi sincs megengedve, a mire engedélye nincs az embernek. Persze ez is csak úgy érvényes, ha irás van róla. A héten megtörtént Budapesten a Városligetben, hogy erről az állapotról karddal és vérrel adtak bizonyítványt. Rendőrkarddal kaszaboltak össze egy szegény asszonyt, a kinek az volt a bűne, hogy vizet árukt és ennek az «iparnak» az üzéséhez nem volt irásos engedelmé. A vizárlás nem valami bonyodalmas művészet. Iskolákban nem tanít-

megy. Azt a városligeti asszonyt is, a ki a kis gyerekeivel a karján árulta igazolvány nélkül a vizet, egy igazolványos konkurrensé jelentette föl a rendőrnek és így támadt a veszedelem. Megéri-e ez a rend az árat? És melyik az igazi visszaélés: az-e, ha egy szegény, nyomorult teremtes a lényege szerint teljesen büntelen módon egy darab kenyeret akar szerezni magának, gyermekeinek, vagy az, ha a *rend* ebben megakadályozza?

Holt szezon. Állítólag most a holt szezon napjait élők. Mikor a város «üres», mikor minden színház zárva van, mikor semmi se történik. Mikor Budapesten csak a házmesterek vannak itthon és az újságoknak az az egyetlen foglalatosságuk, hogy — hirt várnak a fiúmei czáparól. Ez a tradícionális helyzet: a szokás-jog alapján kialakult hivatalos állapot. A holt szezon. De hát ez-e a valóság? Csakugyan

is jelenti. És mennél több dolga van a világnak, annál kevesebb az ideje, a mint hogy mennél tökéletesebb a közlekedés, annál kisebb lesz a Föld. Az események ma már nem érnek rá, hogy hónapokig nyúló szüneteket tartsanak, akár nagyon hideg van, akár nagyon meleg van. A holt szezon egy ráérőbb világ kényelmi be rendezkedése volt, a melyből immár a mi korunkra csak az időjárás tüze maradt.

Tévedések. A múlt szombaton a váci fegyintézetben rettenetes sztrájkba fogott négy szocialista fogoly. Abban a házban voltak, hogy az intézet igazgatója igazságtalanul elfogult velük szemben. Koplaltak teljes hatvan óra hosszat, a míg végre be kellett látniuk, hogy a föltevésük nem volt megokolt. De már akkor a koplalás úgy megviselte őket, hogy alig tudtak ennyit mondani:

— Bocsánat; tévedés volt.

A peterhofi csári palota kertjében a múlt

JÓ PAJTÁSOK. — Balogh Endolf fényképe.

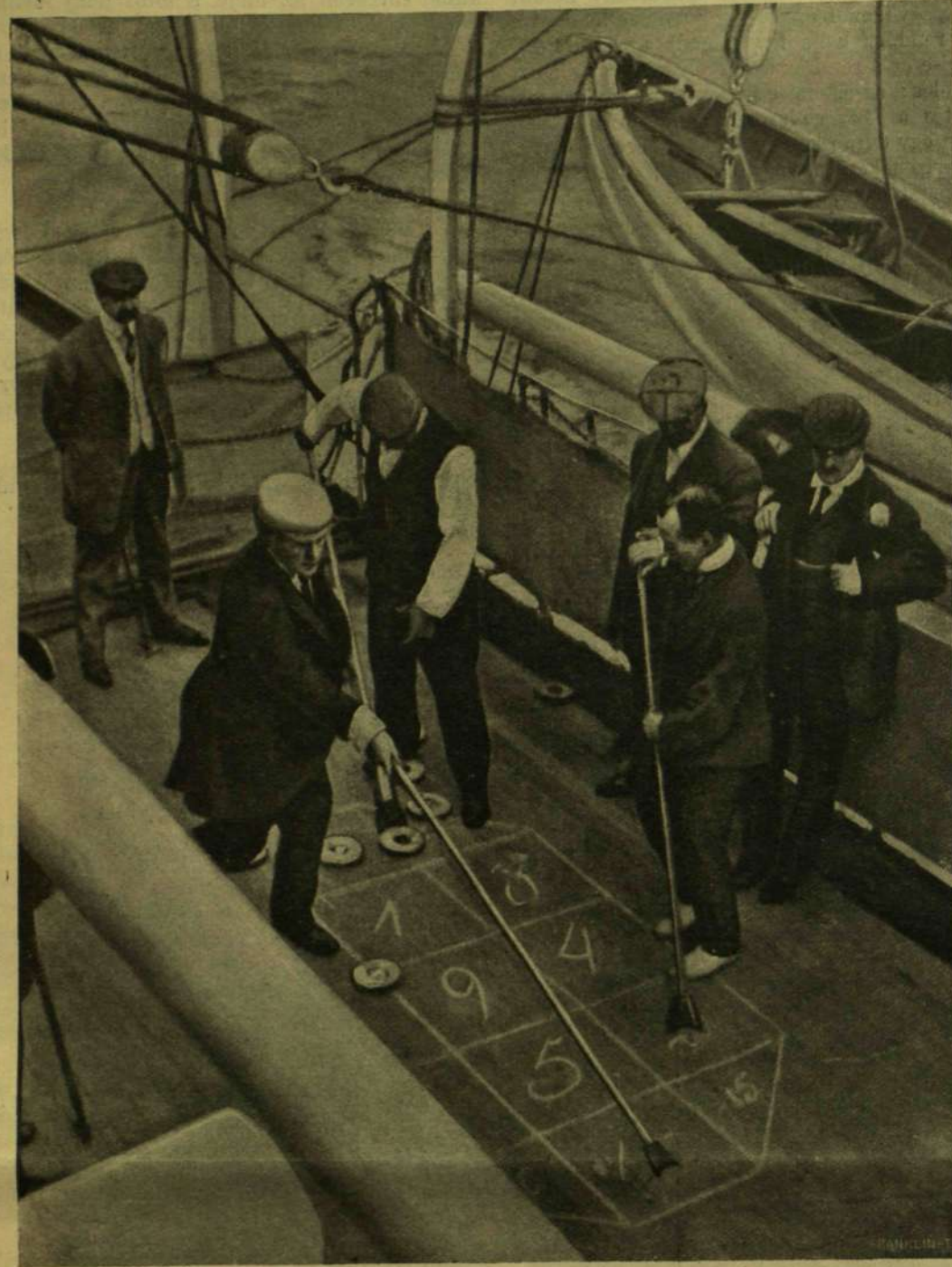
ják. Inaskodni se kell három esztendeig, hogy az ember a fortélyait elsajátítsa. Nem kell hozzá más, mint egy korsó, egy pohár, meg nyomorúság, mert vizet árulni nem megy az, a ki szelvények levágásával is foglalkozhatik. Vizárlásból virilista ugyanis még nem lett senki soha. És lám, mégis diploma, igazolvány kell ahoz is, hogy az ember vizet árulhasson. Minek? Hiszen a portékája az igazolványos vizárlásnak is ugyanaz, a mi az igazolványtalané és attól se kell tartani, hogy a kapzsizág itt visszaélést követ el a szegénységgel szemben, a szegénység rovására. Milliomosok nem mennek vizet árulni a Városligetbe: az egyik éhezőnek pedig nem lehet privilégiuma a másik éhezővel szemben arra a módra, hogy magának egy darab kenyeret keressen. Rendnek bizonyára kell lenni: de van rend, a melyik nem az. És ez is ilyen minden pszichologia nélkül tett intézkedés, mert alkalmas arra, hogy jogok látszatával támogasson egy féltékenységet, a mely gonoszabb és szomorúbb minden féltékenységnél: a nyomorúság üzleti féltékenysége. A legvadabbat, mert hiszen ez egy darab kenyérré

üres-e a város? Csakugyan zárva van-e minden? Csakugyan csak a házmesterek virrasztanak-e a nyaralni távozott Budapest palotáin? Csakugyan nem történik-e semmi? Csakugyan nincsen-e más a lapokban, mint hiraadás a fiúmei czáparól? Szó sincs róla. Ez a kiürült város egészen úgy fest, mintha tele lenne. Az utcákon nem jár kevesebb ember, mint máskor. A boltokat is csak úgy kinyitják, mint máskor. A hirdető oszlopokon most is ott vannak a színlapok, ha kevesebb számmal és más színűek is mint máskor. A lapok most is megjelennek és nem is vékonyabbak, mint máskor. És események is történnek csakúgy, mint máskor. A különbség mindössze csak az, hogy most melegebb van, mint máskor. Az emberek nem télikabátban járnak, hanem nyári kabátban azok, a kiknek télen bundájuk van és semmilyen kabátban azok, a kiknek télen nincsen bundájuk. A holt szezon azonban a maga régi, álmos, csöndes és élettelen fogalmában ma már csak emlék; névleges hagyomány. Holt szezon nincsen többé. A haladás minden egyé mellett a világ dolgának folytonos szaporodását

szombaton az orosz forradalmi szervezet egy tagja agyonlőtte Koszkov tábornokot, a ki sohase politizált és soha se kegyetlenkedett. A golyó nem is neki volt szánva, hanem Trepov generálisnak, a kihez Koszkov tábornok alakban és arczban nagyon hasonlított. A gyilkos merénylő, mikor elfogták és megtudta, hogy nem Trepovot ölte meg, sirva fakadt. De föl már nem támaszkodhatta áldozatát, a mit tehetett, csak ez a bús kijelentés volt:

— Bocsánat; tévedés volt.

A koblenzi gyorsvonat ellen hétfőn éjszaka merényletet terveztek. Orosz forradalmárok el akarták pusztítani a vonatot, hogy elpusztítsák Vladimir nagyherceget, a császár nagybátyját, az autokrata párt fejét, a kinek az ő tudomásuk szerint ezen a vonaton kellett utaznia. A merénylet szerencsére nem sikerült, a mint hogy czélját akkor sem érte volna, ha a vonat csakugyan elpusztult, mert a nagyherceg nem ezzel a vonattal utazott. Ha tehát a merénylet sikerül, akkor meghal egy csomó ártatlan ember és a kik csinálták a dolgot, nem mondhatnak egyebet, csak ezt, hogy:

HOGY MULATOTT ROCKEFELLER AZ EURÓPÁBA MENŐ HAJÓN ?

— Bocsánat; tévedés volt.

... Ime ennyi szörnyű eset! Ez a tanulság? ... A tanulság nem mond semmi újat és semmi hasznavehető. Csak azt a régi igazságot variálja mind, hogy az ember gyarló, ítéletében és cselekvésében a tévedéssel szemben esendő: akár bíró, akár vádlott, akár zsarnok, akár forradalmár. Ezért történnek egyre fájdalmas dolgok, a melyeknek pusztításánál megállva az, a ki oka volt, reszkető lélekkel és rémült tekintettel csak ennyit mondhat, hogy:

— Bocsánat; tévedés volt.

Rehabilitálás. Mikor Zola Emil a Dreyfus-pör első revíziós tárgyalásakor kemény meggyőződéssel azt hirdette, hogy a vádló generálisok a bűnösök és a vádlott kapitány az ártatlan, rákiabálták, hogy gazember, hogy hazaáruló, megdobálták, megkergették és kis híja volt, hogy a kocsiját a Szajnába nem fordították. Igazság ez semmiesetre se volt. Igazság nem lett volna abban az esetben sem, ha a Zola Emil meggyőződése csakugyan tévedés. Mindenki tévedhet jóhiszeműen és ha a tévedésnek mindenki számára nagy enyhítő körülménye a jóhiszeműség, egy Zola Emilnek ezt a melegséget százszorososan be kellett volna számítani, mert Zola Emil Zola Emil volt. Kiválasztott fia a dicsőségnek, a nemzet büszkeségei közül való, a kiket semmiféle igaz meggyőződésük nem tehet méltatlanná legalább is a kíméletre. Mégis kíméletlenül, durván, kegyetlenül bántak vele. Most kiderült, hogy ez az igazságtalanság kétszeres igazságtalanság volt. Mert Zola nem is tévedett. Bűnösök csakugyan azok voltak, a kiket ő bűnösöknek mondott és a kit ő ártatlannak hirdetett, az csakugyan ártatlan. Ez az igazolás Zolának már csak a koporsóját találta. De ezt föl is kereste és föl is magasztalta.

Tudós mérnök urak nekiesnek a széles határnak és sugárutakat, egyenes oldalútecsákat, hatalmas körutakat rajzolnak rája. Az utak mentét kiszegik lámpásokkal és azokkal a kis gömb-fejű fákkal, a melyek inkább szimbólumok, mint fák.

Hanem aztán tavasszal jön a szántó-vető és az útecsaközöket fölszántja, beveti termőmaggal. Nehéz munkája közben rágyújt egy-egy nótára is és míg nem messze tőle a bérkaszárnák udvarán népszerű operett-melodiókat játszik a kintorna, dörmögő hangon énekl: «Vagyok olyan legény, mint te, — Vágok olyan rendet, mint te!»

Közvetlenül közelből így duellálnak egymással a városi és mezeli hangok.

Hogy melyik győz? Hát egyik sem. Mindegyik megnyesegíti a másikat itt-ott és így születnek azok a felemás, torz ábrázatok, a melyeket egyforma mulatsággal és tanulsággal figyelhetni meg a pestvidéki magyarságban.

Például végignézttem most a gödöllői országos vásárt. Ugyanez időben voltak a sorozások is és mámoros nótázással járták be a vásárt a katonasorban lévő legények.

Párosan összeölelkezve lépegetnek. Az egyikén még rajta van a rámás csizma, zsinóros nadrág, háziszóttos ing. Hanem a másik beléköstölt már a városi módba és készen vett gavalléruha van rajta, a mit csak a kalapja mellé tűzött bokrétás daritoll enyhít egy kissé.

Valami furcsa népdalt énekelnek, a mely ott született meg, a Városliget «csibész»-lakta homokjában és a melynek a refrénje:

«Nem nyomja fejemet a bú!»

Hát persze, az élelmes nótá-árus sűrűn eljárá ide a portékájával és minden jóra való legény kötelességének tartja, hogy a két krajczáros füzetekből kitanulmányozza, «mi az új nótá Pesten.»

A legények után az öregek lépegetnek lassan, megfontoltan és a fiatal vér bolondságairól beszélgetnek. Az ünneplő mándli van persze rajtuk, de az egyik — uramfia: — gömbölyű kemény kalapot nyomott a fejébe. A mi úgy illik oda, mint a gólyafészek a Mátyás-templom ormára.

Maga a vásár is érdekes ám annak, a ki még csak a tiszamenti vásárokat látta.

A legelső sátor a czirkusz, a mely öklömnny betűkkel hirdeti, hogy sikerült neki a nagy Buffalo Bill legvonzóbb attrakcióját rövid vendégszerelésre megnyernie.

A vásárho vezető út szélén gyékény terpeszkedik, a melyen a hagyományos jóvendőmondó cigányasszony guggol. De immár nem tenyérből mondja a jóvendőt, hanem — óh időknek siralmas változása! — valóságos villanyos masina van mellette, a mely egy krajczárért csöngetve, berregve veti ki bárki jóvendőjét.

Mindjárt mellette kis asztalon megint villanyos gép van, a melynek tulajdonosa harsányan kiáltja:

— Hölgyeim és uraim, tessék villanyoztatni!

Akad is rá vállalkozó elég. Ép egy piros-pozsgás leányzó markolta meg a két fogantyút és nagyokat sikongat, a mint a villamos áram meg-megrándítja. De azért türi, mert hiszen tudvaló, hogy nagyon jó ez az egészségre. Ámbár, a ki végignéz gömbölyű, izmos formáin, rögtön látja, hogy nem igen volna szükséges ilyen egészségügyi intézkedésekre. Biztos is, hogy beéri ezzel az orvossággal — jövő vásárig.

A sátrak között mindössze egyet láttam, a mely kékfestő volt, a többi már Pesten készült «divatos» ruhát árult és a cégétáblája szerint hol «Árúház», hol pedig «Divatcsarnok» volt a hivatalos neve. De kicsoda ruhák! Micsoda sohsem látott színek és formák! Valósággal furfangos művészet, a hogy a divat és a népies izlés összekeveredik bennök.

Hanem a legszomorubb a változás a laczkonyhák tájékán. Hej, pedig kívánatos illatok és kedves hangok emléke támad bennem a laczkonyhák gondolatára. Czinczog a vályogvető cigány hegedűje, kúrjogtatnak az áldomásívó vásárosok és a nyílt tűzhelyen kerek tepsiben illatozó sisztereg piros, ropogós cigánypesénye. Fehér cipő foszlós belébe temetve, felséges étel az! Jól esik rá a könnyű

vinkó, a mely hosszúnnyaku flaskókba mérve áll már a polcon.

De bezzeg nem susterékol a laczipesénye! Helyette valami ravasz formájú bádög-bödönben forr a víz és mint a fölírás hirdeti: «*Il fris bécsi virsli kapható.*»

Bécsi virsli a laczikonyhában! Még ha nem is egészen bizonyos, hogy igazán bécsi, de az kétségbevonhatatlan valóság, hogy igazán — virsli. Nem is bort isznak rá, hanem sört korsószámbra.

— Kérek egy krigli sert! — mondja a besnyői juhász és búsan szemére húzza a kalapját.

Hát a cigány czinczog-e? No, annak sem igen akad keresete itten. Hanem azért mégse vagyunk teljesen muzsika híján. A homályos sarokból kitég a grammofon réz-tölcsére és nyikorogva recsegi a vendégek mulatságára:

«Bob urfi, hej, legény a talpán!...»

És a mint nyekergi, nyekergi, akad egy-egy áldomászó, a kiből a sör is fölgyjött a nótázó kedvet és nekibuzdulva dörmög a masina után Bob herczeg dicsőretét...

De nini! Itt sem hiányzik a vásárok meg szokott epizódja. Két nehéz léptű csendőr föltűzött szuronnyal kísér egy lehorgasztott fejű atyáft, a kinek a ruháján látszik, hogy budapesti fajzat. Két kezét vékony aczélláncz kulcsolja össze, ámbár nyilvánvaló, hogy ez is fölösleges vigyázatosság, mert olyan czingár ökelme, hogy mukkanni se merne a két feyveres csendőr előtt.

Két fücska bámeszan nézi ezt a menetet. Az egyik vászon-gatyás gödöllői gyerek, de a másik matróruhás városi úrfi. Azt mondja a gödöllői:

— Ni, ahun viszik megkötvél az embört!

A városi bőlesen megjegyzi rá:

— Bizon! Mert lopta sok pénzet!

Nagy Endre.

BUDAPEST FEJLŐDÉSE.

Magyar ember lelkében Budapest multja és jövője sohasem lehet tisztán lokális ügy. Köz-kérdés ez, mely belenyúlik érdeklődésünkbe, érzéseink közé és reménységünkbe, mert kezdetétől fogva napjainkig a főváros fejlesztése nemzeti ügy volt a magyarság szemében. Nemzeti ügynek tekintették Kazinczy, Csokonai, Kármán, Kulcsár István és mindazok, kik a magyar élet központját itt akarták megteremteni, de nemzeti ügynek tekintették a mult század harminczas-negyvenes éveinek ama haladói is, kik a Szechenyi szellemében nagygyá és modernné óhajtották fejleszteni, hogy az ország fővárosát reprezentálja. Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Széchenyi, Dessewffy, Kossuth, Deák, mind ilyen értelemben való patrioták voltak. Ez az előkelő névsor és az ó agitációik révén keletkezett hagyományok a főváros ügyét mindig a nemzeti kérdések legfontosabbja gyanánt tarták fel. A mi érdekes és értékes, felemelő vagy megindító, könnyekre fakasztó vagy öröme gerjesztő multjában és emlékeiben, mind a magyar szellem termékenyítő erejéből fakadt s nincs egyetlen köve ennek a világvárosra nőtt, ma már va-

INDULÁS A MUNKÁBA.

lóban nemzeti központnak, melyet nem a magyar elme munkája tett volna jelentőssé. Mindeme általánoságok abból az alkalomból aktualisak, hogy az Országos Statisztikai Központ kiadta Budapest főváros 1905. évi életéről egybegyűjtött és gazdag adatokkal bővelkedő kötetét. Egy évről az élethez és ezerféle tapasztalásai vannak egybeahordva ebbe az érdekes kötetbe, melynek nagyobb nyomtatékul magunk előtt látjuk a főváros XIX. századi fejlődésének egy pár olyan adatát, melyek határjelzői az 1780-tól kezdődő és mai napig folyó, haladó útnak.

Bennünket ez az érdekes könyv épen emez adatai által érdekel s ez adatoknak inkább illusztrálásul, mint tervszerű és fejlődéstörténeti szempontból beiktatót szemelvényei ösztönöztek arra, hogy nagy vonásokban, a mennyire a megszabott keretek között kivihető, megrajzoljuk az utolsó száz év mindama külső változásait, melyekben a főváros fejlődése betetőződött. Tanulságos eredmény jár együtt e munkával, mert olyan törvényszerűségekre bukkanunk a számadatok folyton ismétlődő rendjében, melyek a további teendőik számára nyújtanak támpontokat. Lakosság tekintetében elevenebb fejlődés csakis a XIX. században észlelhető, mivel a XVIII. század elején Pest lakossága alig haladta meg a kétezeret. Buda volt még a XIX. században is a hivatalos Magyarország központja s habár épületeiben és lakosságában jóval felülhaladta Pestét, az évtizedek során folytonosan mögötte maradt, a míg a népességi és történelmi alakulások egészen háttérbe szorították. 1720—1787-ig lakosságának abszolút többségével Budára esett a vezetés sulypontja, de már a következő évti-

zedben 1789-ben ötezerrel meghaladta Pest a Buda lakosságát. A XIX. században a népességi arány így alakult: 1804-ben Buda lakossága 24,306, Pesté 29,850. 1850-ben Buda 50,127, Pest 127,935. 1885-ben Buda 85,701, Pest 326,316. A budai oldalon való számtani haladvány aránya Pest népességében a mértani haladvány arányával halad, úgy hogy száz évről még el sem kellett telnie a Pest elsője minden vonalon diadalmaskodott. Hasonló arányok mutatkoztak az építkezés fellendülésében is. Ezuttal azonban csak a pesti épületek emelkedési viszonyait állítjuk egybe a Pattasich-féle statisztika alapján, melynek adatai 1831-ig így hangzanak:

Év	Pesten volt	1981 ház.
1795-ben	2681	
1802-ben	2909	
1814-ben	3325	
1820-ban	3859	
1824-ben	4305	
1830-ban	4517	

Az 1838-iki árvíz idején 4680 ház találtatott Pesten, de ezeknek több mint felét az árvíz romba döntötte, a fennmaradtak közül pedig alig pár száz maradt sértetlen állapotban, úgy hogy az egész fővárost majdnem alapjában újja kellett építeni, a mi meg is történt, mert az 1844. évi statisztika Pesten 4894 házat mutatott ki, melylyel szemben a budai oldalon 3110 ház állott. A negyvennyolcadiki mozgalmak alatt ismét sokat szenvedett a főváros, különösen a budai részek és a pesti oldal dunaparti és lipótvárosi része. Utczákat és házasorokat döntöttek romba a Hentzi ügyű, de öt év múlva a

BÜKKY-KASZÁLÁS.

ARATÁSI KÉPEK. — Balogh Radófi fényképe.

ARATÓK PIHENŐJE.

HALÁSZOK.

JAVÍTJÁK A HÁLÓT.

leketlen romboló munkának semmi nyoma sem volt, mert 1855-ben a házak száma jóval 5000-en felül emelkedett. Ilyen arányokat látunk az utcazajszaporodásában is. Ráth Péter 1804-ben 135 utcáját jegyzi fel Pestnek, 1827-ben ez a szám 180-ra nőtt, a következő évben Tomola 174-et, 1831-ben Blaschnek 145-öt mutat ki, a kapitányi hivatal ellenben 200-at. 1850-ben 250 körül jár a pesti utcák száma, ma ellenben a budaikkal együtt 1500-at is meghaladja. A XIX. század kezdetén Pest nyilvános terei, sétahelyei a mai Angol királynő, Kálvin-tér és a belváros ama pontján húzódtak, hol most a Klotild- és a Királyi palota emelkednek. 1831-ben ezek a terek is megszorodtak s az Új-Vásártéren (ma Erzsébet-tér) és Városház-piaczon kívül a Kirakó-, József-, Theatrum-, Szerviták-, Barátok-, Hal-, Rózsa-, Sebestyén-, Szeminarium-, és Széna-piacok (Kálvin-tér) is ismeretesek voltak a közönség üdülésére pedig a nagy költséggel kicsinosított Városerdő és Zugliget szolgáltak.

Legérdekesebb azonban a régi Pest köz- és magánépületeinek gyarapodása. Ráth Péter, mikor a XIX. század eleji Pest gyönyörűségeit elősorolja, legszebb palotának a mai Angol királynőt jelöli meg, melyet azóta kétszer is átálakítottak ugyan, de eredeti formáját mindig megőrizte. Abban az időben Kemnitzer ház, majd Kemnitzer kávéház néven volt ismeretes és csodájára jártak az emberek, mert úgy tartották, hogy a kontinensnek ez a leggyönyörűbb kávéháza. Ezenkívül a Károly-kaszárnya, Ürményi ház Orsz ház, Jankovich, Károlyi, br. Brudern, Csekones házak, Harminczad és Söhivatal, Egyetem, Kórház, ezek az épületek, melyekkel az egykori fővárosi krónikás eldöcsökszik. E házak közül ma már alig egy-kettő áll fenn, az Orsz ház pedig, mely a legnagyobb híressége volt valamikor Pestnek, a körülötte emelkedő palotaszorok között immár ódon relikviává degradálódott. Az ötvenes évekbeli fővárosi krónikás sok tekintetben a Ráth Péter és Pattasich repertoárjával dolgozik, de vannak újabb látványosságai is, melyeket érdemesnek tart a közönség figyelmébe való ajánlásra. A Nemzeti Múzeum, Nemzeti Színház, Lánchíd, Vigadó, Képviselőház, Nemzeti Lovarda, az új pályaudvarok, a Trattner ház, mind olyan dolgok, melyek 1830-tól, 1850-ig terjedő időben épültek fel s megannyi szenzációi voltak Pest utcaiban életének. A hetvenes évekig nagyjában ezek az épületek Pest főlátványosságai. A körutak rendezésével, az Andrássy-ut kiépítésével és a belváros szabályozásával kezdődik Pest életében a nagyobb szerű fellendülés s ez az idő volt az, mely alatt meg-tízszereződött épületekben és kiterjedésben a főváros fejlődése. Ebben a nagy arányú és rendkívüli hazafias munkában a buzdító, izgató és lelkesítő feladatot egyszerű írók, költők és zurnalisták, mindannyian a legderebb magyar emberek végezték. Az ő lelkes szemléjük tette termékenyebbé évtizedek munkájának eredményét, a mai Pestet olyanná, minőnek Széchenyi 1834-ben Magyarország fővárosát elképzelte.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Palágyi Lajos költeményei. Palágyi Lajos most ritkábban ír verset, pedig egykor egyike volt a legtermékenyebbeknek. A nyolcvanas évek nemzedékéből való költő, körülbelül most telt be huszonöt esztendeje költői pályájának. Az a nemzedék, legkitűnőbb tagjával, Reviczky Gyulával élén, a pesszimizmust énekelte s mintegy visszahatásként Arany Jánossal szemben, vagy jobban mondva védekezésül az ő ellenállhatatlan hatása ellen, az európai szempontot hangsúlyozta erősen az előbbi nemzedékekben uralkodó nemzeti szempont tulsúlyával szemben. Palágyi közben még más hatások alá is került; sokat tanult Vajda Jánostól, kinek élete alkonyán kevés számú bizalmasai közé tartozott, aztán irodalmunk multjának tanulmányozásába mélyedt. Komor, szinte nyomasztó pesszimizmusa ezenközben meglágyult, szeme a saját lelki tépelődéseitől mindinkább a közdolgok felé fordult s agya filozófiai eszmékkel termékenyedt meg. Ezek a hatások fejlődése folyamán felolvadtak benne s együttesen adják meg mai költői munkássága jellegét. Szinte mesterségesen elzárkózik az úgynevezett modern áramlatoktól, ezekben szélességes, forrongó, folyton új meg új eszméket és formákat kereső hullámzásától, főtörekvése az eszmének és a költői formának az a kristályos, szabályos és pontosan körvonalozott kifejtése, a mit sokan klasszicitásnak szeretnek nevezni. Ebben a törekvésében sokat feláldoz tehetőségének egykori közvetlenségéből. Néha sikerül neki egy-egy gondolatot a maga tiszta művészi formájában elénk állítani, néha azonban bizonyos akadémikuságot érzünk verseiben s hangját kelletlenül inkább didaktikusnak találjuk. Új kötetében van egy sereg hazafias költemény, de nem a már százszor is megunt s hitelét veszített frázis-pótlóztatás módjára, hanem a maga egyéni fel fogása szerint önként hazaszeretett, melynek alap gondolata az, hogy a magyarnak véren megszerzett és megtartott hazáját, nemzeti létét a jövő számára a művelődés eszközeivel kell biztosítani. A régi hős-ideál helyébe a mai változott viszonyok közt a kultur-ideálnak kell lépni. Ezekben a versekben van bizonyos tömör erő és lendület, bár néha egy kis prédikáló hang zavarja a hatást. Vannak elbeszélő versei, — ezek közül sok szépség van az „Ezeregy éjszaka” címűben s a tündérszípről szóló mesében, mindakettő a költészetet példázza más-más oldalról. Különös hatással van e kis verses elbeszélésekben a negyvenes évek költészetére visszautaló hang és forma, — nyilván Vörösmarty hatásának következménye. A többi vers nagyjából az úgynevezett eszmei költészet mezejéről való, filozófiai elmélkedések s élettapasztalatok verseibe foglalása. Ezek közt vannak a kötetnek leg-szebb dolgai; a költő néha meglepő mélységeket tár fel az olvasó szeme elé s a forma sokszor hatásos összhangba esendül a tartalommal. A kötetnek megvan a maga nem jelentéktelen sulya; egy a maga utján járó költői egyéniség adja benne a maga képét, érdemes vele foglalkozni. A kötet egyik leg-tartalmasabb versét itt adjuk mutatóba:

Vajda János sirja.

A temetőbe vitt utam. Hisz ott van Mind a jeles, ki társul fogadott,
A temetőben alszik megnyugodtan,
Ki honfi-hitből nékem részt adott.

Ah, holtak országában kell keresnem,
Hazám, a te leghívebb fiadat,
A ki élők közt már kétségbeestem,
A holt tán nékem újra hitet ad . . .

És járok sírról-sírra tétovázva,
Hány emlékmű, megannyi palota,
Alkusz vezérek büszke síri háza,
Kétszínű bölcsök márvány-csarnoka.

Csupán a költő sírját nem találom,
Nincs rajta emlék, messze csillogó,
Tart az irigység túl a bús halálon
S feltámadást sem várhat már a jó,

Immár e lét kéjével be nem éri,
Kéi ma minden földi jutalom,
A holtak dicsőségét is kibérli
Magának a telhetetlen hatalom.

Hogy túl a síron se enyészessen fénye
Annak, ki földön rangban fényel:
Álljon jel nélkül a nagyok erénye,
Késő kegyelet se találja meg.

Oh költő, én hitért jövök ki hozzád
S még fájtóbb kétség támad szívemen.
Lám a jövő, melynek zászlóját hordatd,
Ledéreb, mint volt egykor a jelen.

Egy vigaszod volt, míg a földön éltél,
Hogy a halál majdan jutalmat ad,
S lám, gyarlóbb a kor, mit javítani véltél,
Élőt számúz, halottat megtagad.

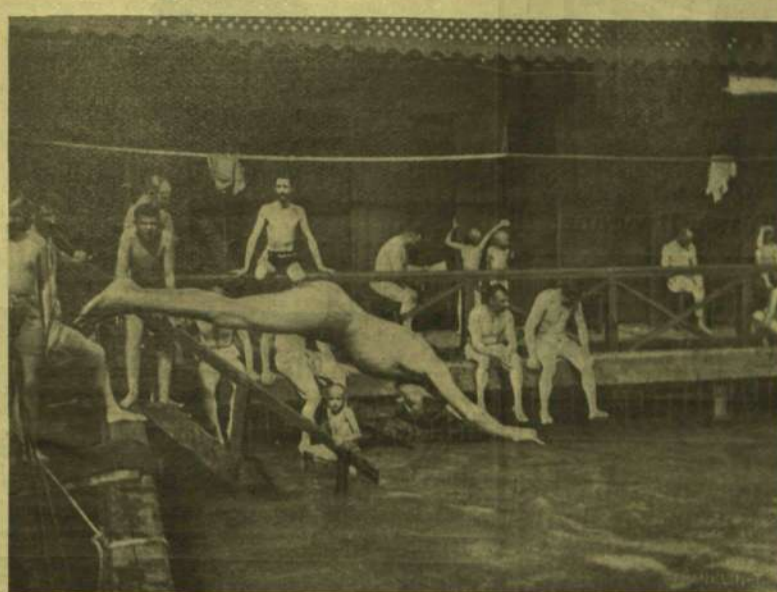
Mi adjon hát erőt, hitet szívemnek?
Hogy járjam meg utam másik felét?
Jeltelen sírját látva mesteremnek
És álmagok hivalgó sírjelét.

Mi vigasztaljon, oh, mi bátorítson?
Körültekintek . . . Dermedt téli táj . . .
Nincs fény az égen, nincs virág a síron.
Egykép kietlen élet és halál.

De ime hallom, lelkeim dermedt csendjén
Egyhangon hogy döng, mint az óra-mű:
Nyugodj meg, ember, bús hazádnak rendjén,
Halál után sem vár újat, ki hű.

Csak halad úján semmit sem remélve
S mégis szüntelen a tőkély felé,
Megy egyenest, mert nem tud lépni félre
S mert komor végzet ékképp rendelé.

Költevények. Egy fiatal poeta, *Kató József* lép nyilvánosságra, tudunkkal most először, egy kis verskötetével. Érdeklődve olvastuk a verseket, mert valóban fiatal lélek szól belőlük, tele idealizmussal, érintetlen illuziókkal, tiszta, helyenkint igen csinos magyar nyelven. Csupa merő líra a mit énekel: fiatalosan epedő romantikus szerelem, a melyben nincs semmi vád, lázongó szenvedély, a mely nem mint a gátakat szagató vízár tör elő, hanem mint a tiszta vízzel, halkán csobogó erdei patak. Van hazafiaság is a versekben, — attól az áramlattól, mely az utóbbi években a kuncz-

FEJES-UGRÁS.

FÉLKÖR-UGRÁS A LEVEGŐBEN.

motivumok éneklése felé terelte különösen ifjabb költőink nagy részét, ő sem maradt idegen. Van aztán néhány kis genre-kép, többnyire a kaszárnyában buslakodó, onnan levelet író vagy szerelmi bánatukban öngyilkossá váló katonákról — ezekben is a lírai hangulat az, a mi némi hatást tesz. A színek, melyeket használ, nem újak, de tetszőtősek, képeit az irodalom ősrégi idők óta nyíló mezőiről szedi, de néha új szín-árnyalatokban is be tudja mutatni. Ő maga nagyon komolyan veszi magát, teljes lélekkel hisz abban, a mit énekel, nagyozás és affektálás nem kenyerre. Szóval mindenképen rokonszenves, derék, jó törekvésű fiatal-ember benyomását teszi ránk a szerző, nem is hivatlanul pengeti a lantot, — csak az az erős egyéniség nincs benne, a mely az igazi költőt teszi. A mit elmond, többnyire kedves, csinos dolog, de azt a benyomást teszi, mintha már nem egyszer hallottuk volna, — igazi költő, a mit mond, úgy mondja — ha még oly mindennapi dolog is, — mintha ő mondta volna először, mióta a világ. Az igazi költő szavai, képei a közvetlen szemlélet friss erejével hatnak s új világosságokat gyűjtanak az olvasó lelkében. A természet ősi hervadását pl. ezerszer megirgatta a költők, mióta költészet van a világon, — de mikor Petőfi ír róla, mégis olyan, mintha most hallanók először. A látásnak ez a frissége a költő próbája, ezen s a kifejezés művészi biztonságán fordul meg minden. *Kató József* még fiatal ember arra, hogy végeleges ítéletet alkothassunk róla: ma még kelletlenül jobban költői olvasmányainak hatása alatt áll, melyek elhomályosították a saját látását, — a jövő fogja megmutatni, megvan-e lelkében a született költő kis dolgokból nagyokat, régiekből újakat teremtő ereje.

Füzetek. A legnagyobb szabású magyar tudományos vállalatok egyike a földrajzi társaság Balaton-kutatása, mely már eddig is nevezetes tudományos eredményekre vezetett s egészében olyan hatalmas monografia lesz belőle, a milyen a világ semmiféle édes vizéről nincs. A kutatás eredményei füzeteként jelennek meg; most egy újabb füzet került ki a sajtó alól, a mely *Staub Móricz*nak, elhunyt derék természettudósunknak irodalmi hagyatékából a balatonvidéki növény-fenológiai megfigyelések eredményeit közli. A szakemberek számára irt munkát *Dr. Bernátsky Jenő* rendezte sajtó alá. — *Dr. Kovács Gábor* debreczeni jogakadémiai tanár egy tanulmányos füzetet adott ki „A népesedési elmélet újabb fejlődése” címmel. A társadalmi tudományok egy mostanában meglehetősen elhanyagolt ágát világítja meg az irodalom részletes ismeretével s több tekintetben önálló felfogással. — Az esztétikai nevelés sokat bolygatott, de kellően még mindig meg nem oldott kérdéseiből szól hozzá *Dr. Glatz Károly* egy kis értekezésben; modern felfogás szerint, dicsőreates esztétikai jártassággal fejtegeti figyelemre méltó gondolatait. — *Az Igazság* könyvtára s címmel *Pataj Sándor* egy társadalom-tudományi vállalatot indított meg nemrég Zombor-

ban; a sorozat most megjelent II—IV. számai egy spanyol tudós, *Constancio Bernaldo de Quirós*-nak „Büntetőjogi társadalomtan” című művét közli *Dr. Tóth László* fordításában. — *Kemenesalja* tiszta magyar népének nyelvújását ismerteti pontos módszerrel és jóravaló képzettséggel *Dr. Beke Ödön* egy tanulmányban, mely a *Simonyi Zsigmond* szerkesztése alatt megjelent „Nyelvészeti füzetek” egyike. — *Kozma Dénes* fővárosi vásárfelügyelő most egyszerre három *tejjgazdasági* munkáját bocsátotta közre. Az egyik — a legterjedelmesebb — a tejkereskedelem ellenőrzéséről szól egészségügyi szempontból, a másik a tejtermelés és tejhamisítás dolgával foglalkozik, míg a harmadik a tejfeléket és a tejtermékeket ismerteti a fogyasztó szempontjából.

Új könyvek:

Palágyi Lajos költeményei. Új sorozat. Budapest Singer és Wolfner.

Költevények, írta *Kató József*. Budapest, Lampel-Wodianer részv.-társ.; ára 2 korona.

EGYVELEG.

* **Azon esetre**, ha a most uralkodó perzsa sah egész jövedelmét elvesztené, mégis a világ egyik leggazdagabb embere lenne. Ugyanis csakis drágakő ékszer-s aranyedény-gyűjteményét kellene eladnia, melyet szakértők 168 millió koronára becsülnék.

* **Afrikai bensülött ember** — férfiú vagy nő — soha se prüsszen, sőt egyes leszármazottjaink, ha tiszta véreik, bármely országban lakjanak is, szintén nem prüsszentenek.

* **II. Miklós** csár külön távirtdai vonalat használ, melyen hivatalos vagy magán-üzeneteket sajátkezűleg továbbítja. Mindkét nemű sürgönyeit csakis általa ismert titkos jegyekkel írja. *Ferencz József* császár, az olasz király s a görög király nem használhatnak külön távirtdai vonalat, ellenben a német császár minisztereivel s egyéb magasrangú hivatalnokaival csakis a távirtdai útján érintkeznek.

* **A világ legnagyobb** ágyúja jelenleg *Sandy Hook*-ban látható. Ehez képest a *Krupp* gyár készítményei törpéknek mondhatók. A cső hossza 24 méter, súlya 13 tonna (1 tonna = 2000 font). Az ágyúba való löveg 6 láb hosszú, súlya 1 1/4 tonna. Ezer font füstnélküli puskapor kell a töltéshez. Egy-egy lövés 7200 koronába kerül.

* **A legújabb amerikai** összetélt, divatos kellemes vonzó illatot árasztó parfüm a „*Diana orfeum*”, *Ura*, hölgyek egyaránt csodálják beszélnek a pikáns, albtörvöl illatáról, melyet a pesti uri hölgyek egyszerre felkaptak. Eredeti 5 koronás nagy üvegekben szállítja a magyarországi faktár *Erényi Béla* *Diana-gyógyszertára*, Budapest, Károly-kürt 5.

Bob-hashajtó a legkellemebb (10 fillér.)

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Szemerjai Szász Róbert* kereskedelmi miniszteri nyug. osztálytanácsos, 48-as honvédfőhadnagy, a *Ferencz József*-rend lovagja 75 éves korában Marosvásárhelyt — *Király János*, a szabadságharcz vitéz katonája, 84 éves korában Felső-Gelléren. — *Hüvös*

Károly kuriai bíró 61 éves korában Budapesten. — *Fleischmann Dávid* volt nagykereskedő, a főváros egyik általánosán tisztelt derék polgára 75 éves korában Budapesten. — *Szék József* nyug. honvédszázados életének 68-ik évében Budakeszin. — *Koch József* a szék. f. v. törvényhatósági bizottság tagja életének 53-ik évében Budapesten. — *Szabó Károly* 48-as őrnagy 80 éves korában Nagyváradon. *Szabó Bem* apó hadseregében szolgált a vitézségének elismerésül az őrnagy rangig emelkedett. A szabadságharcz leverése után egy ideig Törökországban bujdosott, majd visszatérve Magyarországra, hivatalt vállalt. — *Fleischer Antal*, szemzeti gyógyszerész, Pozsony városi törvényhatósági bizottságának, a szemzeti takarékpénztár igazgatóságának tagja életének 59-ik évében Szempelen. — *Salamonfalvi és rimanózi Rimanóczy Lajos*, a székesfővárosi vízművek nyug. fogasztási felügyelője, életének 52-ik évében Budapesten. — *Tomics Jenő József* táblai tanácsos, ismert nevű horvát író 63 éves korában Zágrábban. — *Bartha Lajos* tordosi pap, a hunyadi ref. egyházmegyének harminc éven át volt esperese, az erdélyi ref. egyházkerület generális direktora 65 éves korában Szászvároson. — *Naoy Pál*, esperes, tornaljai lelkész, a sárospatoki főiskola igazgató-tanácsosa életének 75-ik, papságának 55-ik esztendejében Tornalján. — *Lajtai Weichner György* János 78 éves korában Törökbalinton. — *Késő József* nyug. kir. tsvzéki jegyző 79 éves korában Dunaharaszttiban. — *Fazekas János* nyug. pénzügyőri biztoshelyettes Csikocstőszegen.

Bohn Sárika életének 17-ik évében Budapesten. Az elhunytban *Bohn Károly* háztulajdonos és neje, szül. *Tóth Sarolta* egyetlen leányukat gyászojják. — *Oerményesi és karánsebesi Öv. Fláth Ferencz*né báróné, szül. *kapivári Kapy Agnes* 87 éves korában Battyánban. — *Medzihraczy János*né szül. *Boy Ilona* Léván. — *Lehotay Steffie* életének 18-ik évében Budapesten. — *Özv. Haaz Rezső*né szül. *Szepszházy Lujza* életének 76-ik évében Iglón. — *Velösy Lipó*né szül. *Weithoffer Augustá*, *Velösy Lipót* f. v. tanító felesége Budapesten. — *Schweizer Gyuláné* szül. *Strausz Katalin* 64 éves korában. Halálát férje és öt gyermeke, köztük *Dr. Schweiger Pál* orvos, a képviselőház hivatalnokja szírja. — *Özv. Ráth Málné* szül. *Pfeifer Gabriella* 67 éves korában Bécsben. — *Özv. Krancsinger József*né, szül. *Szokolka Paulina* 71 éves korában Zilahon. — *Tenczián Ottmárné*, szül. *Schubert Antonia* 52 éves korában Budapesten. — *Özv. Ludvig Ferencz*né szül. *Kucsera Erzsébet* 73 éves korában Polgárdin. — *Özv. Braun Simon*né, szül. *Felner Terézia* 72 éves korában Budapesten. Az elhunytban *Barna Izidor*, az „*Esti Ujság*” felelős szerkesztője édes anyját siratta. — *Reinitz József*né szül. *Schreiber Hermína* Budapesten. — *Özv. Meiszner Ernő*né, szül. *Gabriely Mária* 71 éves korában Székesfejérváron. — *Özv. Kramer János*né szül. *Ruppel*né Mária 61 éves korában Csömörön. — *Doljetsko Ferencz*né szül. *Szever Hedvig* 55 éves korában Budapesten.

Szerkesztői üzenetek.

Mindennapi. Szárazon, lendület nélkül van megírva, a gondolatot nem domborítja ki hatásosan.

A mirtusz szolt. **Romok** felett. Itt-ott érik rajtuk egy kis hangulat, de újra, meg újra elvész a sok zavarosságban.

Bétk. Tengerszem. In memoriam. Tetszetősen írt dolgok, de kisáé régiek, avit a nyelvük, verselésük, a mai változott izlésnek nem felel meg.

Berketz István utóda kelme-, selyemfestő- és vegytisztító-gyára, Budapest, Kinizsi-utca 14. Gyűjtő-telepek: IV., Váci-utca 51. V., Lipót-kört 16. VI., Izabella-utca 66. VII., Kerepesi ut 78. VIII., Üllői-ut 30. sz.

Vidéki megbízások jutányosan és pontosan eszközölköttek. Telefon 63-36. Postaküldemények ezimzendők: IX., Kinizsi-utca 14. Árjegyzék ingyen.

BRÁZAY-SÓSORSZESZ-SZAPPAN
egészségi és kozmetikai szempontból felülmúlhatatlan.
BRÁZAY-féle KÖLNI-VIZ
az illatszerek legkiválóbbja.
BRÁZAY-SÓSORSZESZ
nélkülözhetetlen háztiszta.

FELFÁJÁS ELLEN ANTIDOL
FEL PERCEZ ÁRÁNYI HAT
KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!
WACHTEL ES TARSA
BUDAPEST
IV., Eskü-tűt 6. sz. (Clotild-palota).
Ajánlja díszan felszerelt raktárú fényképezési készülékek és hozzávaló eszközökben.
Az általános elismert kitanús Wellington papírok és lemezek egyedülálló. Árjegyzék díjmentesen.

Vértess-féle Sósorszesz Minden házban szükséges.

SZÉPEN,
tisztán csak a
YOST
írógép IR

és sokszorosít, mert a Yost-gép nem szalagos gép.

Ára 600 korona.

Használt gépek 300 és 400 korona között váltakoznak. Utóbbiak kitűnően berendezett műhelyünkben javítottak.

Ugy az új, mint a használt gépekért egy évi szavatosságot vállalunk.

Yost írógép részv.-társ.

Budapest, New-York palota.

KÁLDOR M. igazgató.

Sok millió előkelő urbólgy használja a világhírű Földes-féle
MARGIT-CREMET,
mely zsírtalan, ártalmatlan s rögtön szépít. A Földes-féle MARGIT-CREME gyorsan és biztosan ható ártalmatlan szerszámok, májfoltok, bőrtakák, pattanások, kiütések s mindennemű bőrbaj ellen. A világ legelőkelőbb hölgyei használják és elragadtatással beszélnek annak pártján és csodás hatásáról. Egy téglát elhasználás után arról mindeki meg fog győződni.
Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer. Arad.** Budapesti főraktár: Török József gyógyszer. Király-u. 12 és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárban.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a
MELANOGENE
fekete és barna színben.
Ezen kitiűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajszát pár percz alatt feketére vagy barnára lefesteni. A szín állandó és a természetes szintől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. 11284
Ára 2 korona 80 fillér.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérszegénység, sápkor, neurasthenia eseteiben. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 kor. Egy 4 üveget tartalmazó postáláda 14 kor. 12 fillér franco küldve.

A Rozsnyay-féle vasas china bor

egyike a legelterjedtebb és leghatásosabb gyógyszerboroknak. A külföldi készítményeket felülmulja. Vérszegényeknek különösen ajánlható 11266

Főraktár Budapestben: Török József gyógyszerárta.
Továbbá a készítőnél: Rozsnyay Mátvás gyógyszerártaiban Aradon, Szabadság-tér.

30. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JULIUS 29.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A Világkrónika-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is eszanolandó.

HUGO KÁROLY 1840-BEN.

HUGO KÁROLY EMLÉKE.

ANEGYVENES évek szűkhörű, de színes és változatos irodalmi életének volt egy különös, némely vonásaiban szinte groteszk, de mindenképen érdekes alakja: Hugo Károly. Élete, egyénisége, egész megjelenése annyi kiegyenlített ellentétet foglalt magában, gondolkodásában, életmódjában annyira összeleplegyedtek a geniális vonások a hőbortossággal, pályája annyi különös, regényes és szánalmas fordulatot foglal magában, hogy már csak az okból is érdemes egy tekintetet vetni feléje, annyival is inkább, mert megadja rá az alkalmat is egy újon megjelent könyv, Hugo Károly életének és műveinek méltatása egy korán, pályája elején elhunyt fiatal székely ifjú, Adám György tollából. Hugo Károly nevétől egykor dícsőítéssel és gáncsolal vegyesen hangos volt egész Magyarország, a mai nemzedék azonban nem tud róla ugyszólván semmit, pedig az a szerep, melyet hazájában s a külföldön játszott, jellemző volt nemcsak rá magára, hanem korára is.

Pesti zsbáros fia volt s homeopatha orvos lett. Előbb azonban egy kis kerülőt tett: részt vett az 1831-iki lengyel forradalomban s csak nagy bajjal tudott a vereség után megmenekülni. Hazatérve orvosi gyakorlatot űzött szülővárosában s nagy részt vett a homeopathia kérdése körül kifejtett szenvedélyes vitában. Ezzel magára vonta az akkor még új orvosi iskola alapítójának, Hahnemannnak figyelmét is, a ki meghívta segédjéül Párisba, a hol homeopatha kórházat akart létesíteni. Párisban akkor a romantika körül kifejtett harcok lázassá tették az irodalom iránti érdeklődést s ez a láz magával ragadta Hugo Károlyt is. Egyszerre írónak akart fölcsapni, hogy ő is, mint az akkor divatos francia írók, hírnevet és vagyont szerezzen. Kezdetül fogva mértéktelelenül kifejlődött önbizalma — későbbi hőbortjainak csirája — elhitette vele, hogy ezt csak akarnia kell. Mint német író próbált szerencsét előbb Hamburgban, majd Bécsben. Kiadott egy sereg meglehetősen közepszerű szerelmi verset s lázasan elkezdett drámai műveken dolgozni. Írt előbb egy kettős drámát, majd egy tragédiát Lucretiáról; egy s más figyelemre méltó tulajdonságait dícsérték is, de színpadra nem került egyik sem, pedig a szerző megmozgatott minden követ érdekükben. A sikertelenség nem sújtotta le, csak mértéktelen haragra ingerelte. Beteg is lett és hitbuzgó szótárok írásában keresett vigasztalást.

fogadtatásra talált, ugylátszik, nem annyira kiszált cselekvénye és ingadozó jellemrajza miatt, hanem azért, mert az akkori közvélemény nem volt megelegetve Mátyás jellemzésével, nem találta a hazafias kegyelettel megférőnek. Hugo Károly erre irt egy pamflet-forma politikai könyvet, a melyben úgy leszedte a keresztvizet a magyar mágnásokról, hogy alighanem országgra szóló botrány lett volna belőle, ha bárátai le nem beszélék kiadásáról.
Második darabja, melynek az erényes Lucretia volt a hősnője, már sokkal nagyobb sikert aratott, Hugo Károlyt a lapok úgy kezdték ünnepelelni, mint a magyar drámaírás csillagát. Ez sem jó dráma ugyan, de kétségkívül van benne egy pár kitűnően megcsinált helyzet, hatásos jelenet s az akkori magyar dráma színvonalához képest, kivált a mi a színpadi hatást illeti, csakugyan jelentékeny darab volt. Még nagyobb volt a sikere a «Bankár és báró»-nak. Ezt a darabot egy francia novella német fordítása után irta németül s úgy fordította magyarra. Ez a dráma tartotta meg a nevét legtovább, egész az újabb időkig, a színpadokon, kisebb vidéki vendör-társulatok talán még most is játszzák hébe-

HUGO KÁROLY 1848-ÍKI ARCZÉKÉPE.

Rosskopf Patent
frt 3.50
Rosskopf rendszerű
frt 1.50
A «Rosskopf Frer» svájci órágyár megbízott, miszerint valódi «Rosskopf Patent» anker-remontoir órákat kizárólag árulnak el, hogy a tisztelt vevőknek megmutassam, mi a különbség egy valódi «Rosskopf Patent» és egy «Rosskopf Patent» rendszerű óra között, mely utóbbi nálam 1 frt 50 krba kerül. A valódi «Rosskopf Patent» órák 36 óráig kövöken járó, üvegfedélű szerkezetűek, melyek 25-30 évi szolgálattal tesz. Ellenben az olcsóbb «Rosskopf» rendszerű óra néhány év alatt használatlanná válik. Minden valódi «Rosskopf Patent» órán rajta van a plomba és kezességig igazolvány, a tokján és szerkezetén pedig Rosskopf Frer czéjje.

Valódi ezüst Remontoir-óra
3.-frt. 5.-frt.
os. kir. fémezéssel
urak, hölgyek és fiuk részére.
Egyfedélű... frt 3.-
Duplafedélű... 4.-
Három erős fedéllel... 5.-
Extrafinom acélorá... 3.50
Arany-plaque, lapos... 5.-
Valódi Omega-óra... 8.50
14 karát aranyóra... 8.50
14 karát aranylánc... 10.-
14 karát aranygyűrű... 2.-
Szétküldés utánvétli. — Három évi írásbeli jótállás. — Meg nem felelőért pénzvisszaküldés.
MAX BÖHNEL, órász, Wien, IV., Margarethenstrasse 27. (Saját házában.)
Nagy és régi czég. — Alapították 1840. — Kitiűntetve a «Grand Prix», becsületrend és arany éremmel Bécsben és Párisban.
Kérje nagy árjegyzékemet (1000 képpel) ingyen és bérmentve.

Kakuk-óra
frt 2.50
Inga-óra
frt 2.80
Ütőművel, 70 cm m. frt 3.50
Toronyóra áttesse... 4.50
Zenélőművel... 5.50
Nagy ingaóra, 100 cm. magas... 6.50
Kerek konyhaóra... 1.50
Baby-órák, 11 hanggal... 1.-
Kettős haranggal... 1.50
Éjjeli világító... 1.60
L.r. minőség (kettős haranggal)... 2.-
Harangjátékkal (három harang)... 3.50